

Vapaa ajattelija

4
2003
2,5€

Jumalaton kulttuurilehti

**Uskonto ja
terrorismi**

**Pyhä
media**

**ET-opetus
kotona**



Forssan ohjelman muistojuhla

Vapaa Ajatteliija 59. vuosikerta

Julkaisija

Vapaa-ajattelijain liitto ry
Fritänkarnas förbund rf

Vastaava toimittaja

Erkki Hartikainen
Käsityöläisentie 17 A 1, 00750 Helsinki
GSM (040) 565 1271
Sähköposti etkirja@dlc.fi

Päätoimittaja

Janne Vainio

Artikkelitoimittaja

Suvi Laukkanen

Seuraavaan lehteen tarkoitettu aineisto lähetetään toimitukselle 1.11.2003 mennessä mieluiten sähköpostina (liitteet .rtf tai tekstimuodossa) tai levykkeellä

Tilaukset ja osoitteenmuutokset

Vapaa-ajattelijain liitto/Toimisto
Neljäs linja 1, 00530 Helsinki
Puhelin (09) 715 601
Faksi (09) 739 055
val@vapaa-ajattelijat.fi

Ilmoitushinnat

Koko sivu 235 €
Puoli sivua 135 €
1/8 sivua 50 €
Lisävärit sopimuksen mukaan

Tilaushinta

22 €/vuosi
Kuusi numeroa vuodessa

Painos 1 800 kpl

Painopaikka Meripaino Oy

ISSN 0355-8703

Vapaa Ajatteliija on Kulttuuri-,
mielipide- ja tiedelehtien liitto
Kultti ry:n jäsen.

Kirjoitukset eivät välttämättä edusta
lehden toimituksen ja julkaisijan
näkemyistä.

Sisältö 4/2003

Pääkirjoitus	3
<i>Janne Vainio</i>	
Elämän tarkoitus	5
<i>Erkki Hartikainen, Janne Vainio</i>	
Raision ET-kilpailun voittaja	8
<i>Iida Pesonen</i>	
ET:n kotiopetus	9
<i>Svui Laukkanen</i>	
Hitlerin kirkollispolitiikka jatkuu	12
<i>Janne Vainio</i>	
EU:n perustuslaki syrjii ateisteja	13
<i>Erkki Hartikainen</i>	
Uskonto ja terrorismi	14
<i>Janne Vainio</i>	
Uskonnollista biologismia	17
<i>Markus Termonen</i>	
Onko lapsesi jumalanpalvoja?	18
<i>Markus Termonen, Janne Vainio</i>	
Teorioita "ihmisluonnosta"	19
<i>Risto Koivula</i>	
Otteita ateismin historiasta	21
<i>Erkki Hartikainen</i>	
Ateismin määritelmä	22
<i>Erkki Hartikainen</i>	
Vapaan Ajatuksen kesäpäivät	26
<i>Janne Vainio</i>	
Järjestöuutisia	28
<i>Mm. Savonlinnan yhdistys perustettiin</i>	
Veteraanin iltahuuto	31
<i>Aki Räisänen</i>	

"JOTKUT KERÄÄVÄT RAHAA

*URHEILUAUTOIHIN, HUORIIN JA VIINAAN,
MINÄ KIRKKOON."*

– RALF FORSSTRÖM, LAVASTUSTAITEILIJÄ, ORTODOKSI

*Kansikuvassa Vapaan Ajatuksen kesäpäivien jälkeinen
jatkomielenosoitus Forssassa 23.8.2003: Anja Tuomola
(vas.), Marjatta Rostedt, Teuvo Kantola, Kimmo Sund-
ström ja Jouni Luukkainen (kuva: Mikko Kiio).*



Vapaudesta

Kirkkoherra **Sepo Tirkkonen** kirjoittaa *Vuosaari-lehdessä* (30/2003), millä tavoin elokuun alussa voimaan tul-

lut uusi uskonnonvapauslaki on edistysaskel. "Kun vuodelta 1922 peräisin ollut vanha laki korosti enemmänkin vapautta uskonnosta, uusi painottaa positiivisesti vapautta uskontoon." Vanhentuneen negatiivisen vapauden sijasta positiivisesti ymmärrettyä uutta vapautta on se, että uudessa laissa "ymmärretään uskonto paitsi yksilön omaksi valinnaksi myös yhteisön perinteen ja kulttuurin osaksi. Siksi myös suomalaisen yhteiskunnan koulujen juhlissa voi edelleen vapaasti ja iloisesti kaikua Enkeli tai vaan ja Suvivirsi."

Yhteiskuntafilosofisesti tässä asettuu vastakkain kaksi täysin erilaista vapauskäsitystä. Liberalistisen käsityksen mukaan vapaus on aina negatiivista ja määrittyy rajoitusten tai painostuksen poissaolona. Aristoteelisen perinteen mukaan taas vapaus on ihmisluonnon aitoa toteuttamista, joka "poliittisen eläimen" kohdalla voi toteutua vain yhteiskunnassa. **Tuomas Akvinolainen** muovasi tämän teesin pohjalta käsityksen, että koska jokainen luontokappale etsii luojaansa, todellinen vapaus on pääsyä luojaansa luo. Myöhemmin mm. hengenfilosofit **Hegel**, **Marx** ja **Steiner** kehittivät kukin oman profetiansa siitä, miten tämä ihmislajin kollektiivinen vapautuminen tulisi toteutumaan kristinuskon jälkeisenä aikana.

Vapaa-ajattelijoiden suomalaisesta kannattajakunnasta valtaosa on tietyistä aatepoliittisista syistä ollut positiivisesti yhteisösidonnaisen vapauskäsityksen kannalla. Eräät vapaa-ajattelulle keskeiset aatehistorialliset lähtökohdat puhuisivat kuitenkin negatiivisen vapauskäsityksen puolesta.

Positiivinen vapauskäsitys – niin edistysellisiä muotoja kuin se toisinaan voikin saada – edellyttää aina joitakin edeltäviä päätök-

siä siitä, mikä on se "ihmisluonto", jonka toteutuminen on vapauden mitta. Ja koska useimmat ihmiset ovat aina olleet konservatiivisia, demokratiassa tällaisen vapauskäsityksen leviäminen merkitsee sitä, että vapaus käsitetään normiin sopeutumisena. Luterilaisen yhteiskunnan normioletuksena on se, että ihmiset ovat vapaita laulamaan Suvivirttä.

Positiivista vapauskäsitystä puolustetaan usein viittaamalla hyvinvointivaltion positiivisiin oikeuksiin tai etuuksiin, joita ei pelkällä negatiivisella vapaudella voitaisi perustella. Mutta tulisiko aivan kaikkia hyvinä pidettyjä asioita kutsua *vapaudeksi*? Mihin vapauden käsitettä tarvitaan silloin, jos tarkoituksena on vain sanoa, että jotkut tietyt yhteiskunnan järjestämät mahdollisuudet ovat kannatettavia?

Jos vapaudella tarkoitetaan laajalti jotakin "kaikkien hyvien asioiden" joukkoa, niin koko vapauden käsite muuttuu orwellilaisesti vastakohdakseen, koska silloin kaikki vapauden sisällöt on jo valittu jossakin toisaalla. Vapaus ei enää olekaan vapautta valita, vaan sitä, että "tajutaan välttämättömyys" eli toisin sanoen osataan joka tilanteessa äänestää oikein.

Irak on nyt sitten vapautettu. Vallastasyöstyä diktaattori **Saddam Husseinia** esittäviä seteleitä poltetaan roviolla; tilalle painetaan uutta rahaa, jossa on muinaisen kuningas **Hammurabin** kuvia. Jälkimmäinenhän tunnettiin maailmanhistorian ensimmäisenä rikoslain laatijana, joka näytti mallia myöhemmille monoteistisille käsiensatkaisudoktriineille. Mahtaako olla vaikeaa arvata kehityksen tulevaa suuntaa ateistien negatiivisen vapauden kannalta.

Valitettavasti jo Saddam palautti islamilaista lainkäyttöä voimaan joskus 1990-luvulla. Vaikka ideologialtaan arabikansallissosialistinen Irak oli periaatteessa maallistunut valtio, Saddam joutui myöhäishallin-

nossaan turvautumaan populismiin rauhoit-
taakseen oppositiota, joka kanavoitui huo-
mattavalta osin fundamentalistisena asenneil-
mapiirinä.

Sirkushuvien logiikka eteni samalla taval-
la Italiassa **Mussolinin** ja katolisen kirkon vä-
lillä. Mussolini ei lähtökohtaisesti kannatta-
nut kristinuskoa lainkaan, vaan oli aatteiltaan
sekulaari kansallinen sosialisti (kuten Sad-
dam tai esim. Puolan diktaattori **Pilsudski**).
Hallintomallin oli kuitenkin nojaututtava po-
pulismiin, koska ideologiana oli koko kansan
yhtenäisyyden dogmi.

Suomessa kirkkoon kuulumaton ex-pää-
ministeri **Paavo Lipponen**, joka uskonnotto-
mana oli elänyt avoliitossa vielä pääministe-
rikaudellaan, solmi yllättäen kirkkohäät. Il-
meisesti pelkkä talouspoliittinen populismi
(laskujen maksattaminen seuraavalla halli-
tuksella) ei EU-Suomeen siirryttäessä enää
tehonnut.

Vapaudesta ei koskaan ole ollut populis-
tisen politiikan välineeksi. Populismiin on
tarvittu jeesuksia tai vapauden jumalattaria,
jotka ”edustavat” sellaista vapautta, josta mas-
sat eivät tajua sen enempää kuin mehiläisyh-
dyskunta, mutta jonka puolesta ne ovat val-
miita kuolemaan joukolla.

Vapauden oleellisin piirre on, että vapaut-
ta ei voi syödä (eikä muutenkaan kuluttaa);
se ei ole niukka luonnonvara. Vapaus jää jäl-
jelle niin kauan, kunnes joku toinen ottaa sen
pois. Yksilö itse ei voi omaa vapauttaan hä-
vittää – ei edes itsemurhan avulla, sillä sekin
on vapaudessa tehty valinta.

Vapaaksi voidaan kutsua sellaisia valinto-
ja, joita kukaan ei ole määrännyt ennalta sille,
joka valintoja tekee. Negatiivinen, sisällöltään
määrittelemättä jäävä vapaus ei kiinnosta sitä
ihmiskunnan enemmistöä, joilla on jokin val-
mis käsitys siitä, mikä on elämän tarkoitus
(olipa se sitten vaikka korkean elintason saa-
vuttaminen ja lisääntyminen). Heitä kiinnos-
taa tietysti vain se, millä tavoin heidän elä-
mänsä kuviteltu (ja useimmiten lähes puh-
taasti toiveajatteluun pohjautuva) tarkoitus
voisi toteutua.

Elämän tarkoituksen saneleminen ennalta
ei ole vapautta; se ei ole myöskään tieteelli-
sen maailmankatsomuksen mukaista. Vapa-
us on kuitenkin tehokas mantra, jolla voidaan
myydä valmiita kuvitelmia elämän tar-



Vapaa-ajattelijain liitto – Fritänkarnas förbund ry

Puheenjohtaja

Erkki Hartikainen

Puhelin (09) 2233273, GSM (040) 565 1271

Sähköposti etkirja@dlc.fi

Varapuheenjohtaja

Tauno Lehtonen

GSM (050) 325 0891

Sähköposti taunolehtonen@luukku.com

Päasihteeri

Juha Kukkonen

GSM (040) 704 7258

Sähköposti juha.kukkonen@saunalahti.fi

Toimisto

Kimmo Sundström

Neljäs linja 1,

00530 HELSINKI

Puhelin (09) 715 601

Sähköposti val@vapaa-ajattelijat.fi

Toimisto on avoinna klo 09.00-17.00.

Järjestösihteeri

Janne Vainio

GSM (050) 365 6808

Sähköposti janne.vainio@helsinki.fi

Kotisivu

<http://www.vapaa-ajattelijat.fi>

Pankkiyhteys

Sampo 800014-85180

(Lahjoitus- ja testamenttitili sama)

koituksesta. Sen vuoksi uskontoon pakotta-
via lakeja voidaan aivan hyvin kutsua *us-
konnonvapauslaeiksi*, joissa ilmenee uudenlai-
nen positiivinen vapaus päästä laulamaan
oikeaa virttä (kuten vaikkapa Suvivirttä)
muiden joukossa.

Janne Vainio

Elämän tarkoitus

**Erkki Hartikainen
& Janne Vainio**

Laihialaisisäntä teki kuolemaa, suvun kolme miestä seisoivat siinä vierellä ja juttelivat hautajaisten järjestämisestä.

– Kuinkahan monta taksia tarvitaan, kolme kai?

– Ei, kyllä kaksi riittää ja muut saavat kävellä.

– No sittenhän on sama vaikka kaikki kävelisivät.

Isäntä viimeisillään nousi pystyyn ja sanoi:

– Matti on oikias, tuokaapa minun housuni niin kävellään kaikki.

Selitykset ovat niiden olosuhteiden kuvauksia, joiden vallitessa selitettävät tapahtumat suurella todennäköisyydellä tapahtuvat (esim. Ernest Nagel (1901–85)). Monet muinaiskreikkalaiset (esim. Platon (427–347 eaa)) olivat sitä mieltä, että ainoa todellinen selitys on vastaus kysymykseen miksi, mikä on tapahtuman tarkoitus.

Näistä kahdesta selittämisen lajista on sanottu mm. (esim. Kurt E. Baier (1917–)):

Ei ole niin, että kaikelle olisi kaksi selitystä, ensimmäinen osittainen, ei todella selittävä, ja toinen täydellinen, lopullinen, valaistuksen antava. Totuus on, että nämä kaksi selitystapaa ovat yhtä selittäviä, yhtä valaisevia, yhtä täydellisiä ja yhtä lopullisia, mutta ne sopivat eri ilmiöiden selittämiseen.

Kun löydämme metsän keskeltä rakennusten raunioita, voimme olettaa, että ne ovat ihmisten rakentamien talojen jäännöksiä, jotain ihmisen tekemää, hänen omaa tarkoitustaan varten valmistamaa. Rakennukset voidaan selittää vetoamalla rakentajain

tarkoitukseen.

Toisaalta jos pyrstötähti eli komeetta lähestyy Maata, on luultavaa, ettei tämä tai vaankappale ole järkevien olentojen rakentama. Emme voi käyttää sitä selittämisen tapaa, joka vetoaa tarkoitukseen. Nyt meidän on käytettävä toista selittämisen mallia, sitä, joka vetoaa luonnonilmiön luonnollisiin syihin.

Joskus voi olla vaikeaa ratkaista, mitä selitystapoja on käytettävä. Esimerkiksi Maata kiertävä kappale saattaa olla meteoriitti tai ihmisen valmistama tekokuu.

Tarkoitusta voidaan kysyä vain, jos on voitu osoittaa, että jotakin tarkoituksellisesti tehdään. On siis ensin osoitettava tarkoituksellisen toiminnan olemassaolo, ja vasta sitten tarkoitusta voidaan käyttää jonkin asian selittäjänä.

Joskus on ajateltu (esim. Fjodor Dostojevski (1821–1881)) täsmälleen päinvastoin. On esitetty kysymys tarkoituksesta ja väitetty, että tarkoituksen olemassaolo edellyttää jumalan olemassaoloa. Tieteen mukaan olisi ensin todistettava jumalallisten tekojen olemassaolo, ja vasta sitten voitaisiin puhua jonkin elämässä piilevän jumalallisen tarkoituksen olemassaolosta.

Kysymykseen ”miksi olet lakannut lyömästä vaimoasi?” voidaan vastata tarkoitukseen viittaamalla, mutta jos ei ole ollenkaan lyönyt vaimoaan, kysymys on väärin asetettu.

Pohdittaessa kysymystä ”onko elämällä tarkoitus?” on ensin huomioitava sanan ”tarkoitus” eri merkitykset.

Ensiksi joku voi kysyä jonkin arkipäiväisen teon tarkoitusta, esimerkiksi ”miksi jätit auton valot palamaan?” Toiseksi voidaan kysyä ”mikä on tämän työkalun tarkoitus?”

Joku voi toimia erittäin tarkoituksenmukaisesti, joku toinen vallan hullusti, hedelmättömästi tai jonkin arvojen järjestelmän näkökulmasta arvottomasti. Tieteellisen elämäntutkimuksen hyväksyminen ei suinkaan johda tässä mielessä arvottomaan elämään. Päin vastoin tiede on varustanut meidät lukuisilla työvälineillä, joilla voimme toteuttaa omia tarkoituksiamme. Kun muinainen ihminen rukoili sadetta jumalilta, nykyaikainen ihminen käyttää sadettajia.

Luonnonesineiden tarkoituksellisuudesta tai tarkoituksettomuudesta voidaan usein puhua liittämättä mukaan arvoja. Talon lähellä olevalla puulla saattaa olla tai olla olematta tarkoitus. Emme kuitenkaan hakkaa sitä pois siksi, että se olisi tarkoitukseton. Miksi sitten oletetaan, että ateistin, jonka mielestä elämällä ei ole mitään ennalta tiedettävää tarkoitusta, pitäisi muka tehdä itsemurha, jos hän todella uskoisi elämän tarkoituksettomuuteen?

Kun tarkoituksia liitetään ihmisten puuhiin, tämä saattaa olla hyvinkin arvojen värittämää. Jos kysyt kutsuilla joltakin vieraalta "miksi olet täällä, mikä on tarkoituksesi?", hän saattaa käsittää kysymyksesi hyvinkin arvoväritteisesti - ikään kuin kutsuilla olemiseen pitäisi olla jokin erityinen syy. Monet uskonlahkot vastustavat syntyvyyden säännöstelyä, koska niiden oppien mukaan sukupuolielimet on tarkoitettu lisääntymiseen.

Vaatus, että asioilla pitäisi olla tarkoitus, on sinällään moraalinen kannanotto. On mahdollista, että koko puhe tarkoituksen löytymisestä on puhtaasti arvosidonnaista puhetta, joka ei liity ollenkaan totuuskysymyksiin. Humeren giljotiinin mukaan tosiasioita ja arvoja ei voi loogisesti johtaa toisistaan; tästä näkökulmasta katsoen oletus jostakin elämän "todellisesta" tarkoituksesta on silkkaa hölynpölyä.

Uskonnollinen ja tieteellinen elämänkatsomus eroavat useimmiten perinpohjaisesti vastauksessa kysymykseen siitä, mikä on ihmisen tarkoitus. Tieteellisen elämänkatsomuksen mukaan ihmisellä ei ole ainaakaan nykyisen tietämyksen valossa mitään ihmiskunnan ulkopuolista tarkoitusta. Tähän on esitetty vastaesimerkkinä, että vieraan planeetan asukkaat voivat vallata Maan ja ottaa ihmisen lemmikikseen.

Ihminen ajattelee esimerkiksi, että metsästyskoiran tarkoitus on palvella metsästystä (koira on varmaan asiasta eri mieltä). Ihminen on tässä suhteessa tarkoitukseton. Nykyään ei ole olemassa isäntää tai isäntiä, joiden koiria ihmiset olisivat. Teistiset uskonnot ovat muovautuneet orjanomistusyhteiskunnassa, jossa orjilla oli inhimilliset isännät ja kaikilla ihmisillä yhteinen kosminen isäntä.

Tarkoituksen puuttuminen edellä esitetyssä mielessä ei välttämättä millään tavoin alenna inhimillisen elämän arvoa. Ihmisen itsenäisyys (autonomia) saattaa päin vastoin lisätä hänen arvoaan. Ne, jotka hylkäävät tieteellisen elämänkatsomuksen siksi, että se muka riistää eläältä mielekkyyden, sekoittavat sanan "tarkoitus" eri merkitykset. He luulevat, että koska elämällä ei ole tarkoitusta, elämässä ei voisi olla tarkoitusta. He luulevat, että jos ihmisellä ei ole isäntää, hän ei voi omistaa itse itseään ja antaa itse elämälleen tarkoitusta. Aivan kuten lapselle saattaa merkitä shokkia se havainto, että hän pystyy seisomaan omilla jaloillaan, ihmiselle voi merkitä shokkia määrätä itse omasta elämästään.

Uskonnot eivät pohjimmaltaan ollenkaan vastaa kysymykseen siitä, mikä on elämän tarkoitus. Kun uskontojen edustajilta kysytään, mikä on se jumalan suunnitelma, jossa ihmisen elämällä on oma tarkoituksensa, heiltä saa usein vastaukseksi joko sellaisia pyhien kirjojen lauseita, jotka eivät vastaa kysymykseen, tai sitten he kieltäytyvät vastaamasta kysymykseen ja sanovat, että jumala yksin tietää.

Esimerkiksi kristinusko väittää, että "maallisen" elämän tarkoitus on kuolemanjälkeisen "iankaikkisen" elämän saavuttaminen. Jos olisi olemassa ns. iankaikkinen elämä, mikä sen tarkoitus olisi? Sen sijaan lopullisella, biologisella kuolemalla näyttää olevan luonnossa lajin säilymisen ja kehittymisen kannalta selvä merkitys. Kuolema on elämän jatkumisen edellytys, sillä jos kuolemaa ei olisi, bakteerien massa ylittäisi nopeasti maapallon massan, ja tähän on tietysti mahdotonta. Jos muinaiset eläimet eivät olisi koskaan kuolleet, ihmistä ei olisi koskaan ilmaantunut maapallolle, sillä ihmiselle ei olisi ollut elintilaa. Ei pidä kuitenkaan ajatella, että kuolemalla olisi jokin tarkoitus.

Kristillinen ajattelu perustuu kahteen oletukseen, joista kumpaakaan ei voida todistaa paikkansapitäviksi.

Ensiksi ajatellaan, että maallinen elämä olisi arvotonta ja kärsimystä, joka vain valmistaa ihmistä iankaikkiseen iloon. Toiseksi ajatellaan, että maalliset kärsimykset korvattaisiin iankaikkisilla iloilla.

Ensiksi voidaan todeta, että tällaisesta

Syy ja seuraus tämäkin:



Saarnamies varoitteli viinan kiroista:

– On viinan syy, että lapsenne näkevät nälkää. On viinan syy, että lyötte aviopuolisoanne. On viinan syy, että ammutte anoppianne. Ja on viinan syy, että ammutte ohi...

ajattelutavasta saattaa olla vakavia moraalisia seurauksia. Esimerkiksi kristillisellä keskiajalla ihmiselämää ei pidetty yhtä suuressa arvossa kuin nykyään. Toisaalta voidaan väittää, että maallinen elämä voi olla täysin mielekästä ja antoisaa.

Arvioitaessa ns. maallista elämää kristityt usein vertaavat sitä iankaikkisen elämän riemuihin. Voidaan huomauttaa, että he tekevät saman virheen kuin ne, jotka sanovat, että Jones on pieni, koska hän on pienempi kuin puu. Ihmiselämän mielekkyyttä ei tule verrata johonkin ihmiselämän ulkopuoliseen vaan ihmisten elämään keskimäärin. Näin arvioituna jotkut ihmiset elävät erittäin mielekästä, onnellista ja täysipainoista elämää, ja heidän elämällään yhteiskunnassa on selvä päämäärä ja tarkoitus. Jotkut toiset elävät surkeaa ja sekä omasta että muiden mielestä tarkoituksetonta elämää. Sen sijaan, että ollaan huolissaan iankaikkisesta elämästä pitää kehittää elämää ja yhteiskuntaa maapallolla siten, että lopulta kaikki ihmiset voisivat tuntea elävänsä mielekästä ja tarkoituksenmukaista elämää.

Edellä suoritetuista tarkasteluista voidaan päätellä, että luonnonilmiö elämä kuuluu luonnossa vallitsevan syyn ja seurauksen suhteen avulla selitettäviin ilmiöihin eikä tarkoituksen avulla selitettäviin. Tämän luonnontieteellisen selityksen tarjoaa kehitysoppi.

Mutta vaikka luonnonilmiöllä elämä ei olisi tarkoitusta, ihmisyksilöllä tai yksilöiden muodostamalla yhteiskunnalla voi olla moniakin päämääriä, aikomuksia ja tarkoituksia. Tarkoitusten avulla selittäminen on keksitty, koska ihmisillä on tarkoituksia, ei siksi, että ihmisiltä puuttuisivat tarkoitukset.

Paul Kurtzin mukaan uskonnottoman etiikan ensimmäinen sääntö on, että elämä on elämisen arvoista. Toinen sääntö on, että moraal on puhtaasti inhimillistä alkuperää.

Tahto elää on ihmisen perustavinta laatua olevia pyrkimyksiä. Alun perin iankaikkisen elämän kaipuukin on syntynyt voimakkaasta tahdosta elää. Joissakin uskonnoissa tämä alkuperäinen pyr-

Aineistoa ET-opiskeluun

Oheinen artikkeli sisältyy Erkki Hartikaisen toimittamaan avoimen lähdekoodin periaattelela toimitettuun elämäntutkimustiedon oppikirjasarjaan (et10). Kirjasarja kokonaisuudessaan on luettavissa www-osoitteessa <http://www.dlc.fi/~etkirja>

Raision vapaa-ajattelijat ry järjesti tänä keväänä ensimmäisen kerran yläasteikäisille ja lukiolaisille kirjoituskilpailun aiheesta *Tärkeimmät arvot elämässäni*. Nuorilta saapui vallan hienoja kirjoituksia, jotka kaikki päätettiin palkita pienellä stipendillä.

Osanottajat olivat kaikki tyttöjä. Esille nousi ylivöimäisesti ensimmäisenä ja tärkeimpänä perheen, vanhempien ja sisarusten merkitys nuorelle. Vaikka kirjoitukset olivat hyvin erilaisia ja aihetta oli käsitelty monella tavalla, perheen ja läheisten ihmisten väliset suhteet muodostivat keskeisen osan heidän ajatusmaailmassaan. Turvallisuus ja onnellisuus olivat elämän perusta ja toisaalta vanhempien mahdollinen menettäminen koettiin kauhistuttavana asiana.

Ystävät ja kaverit olivat selvästi kakkosena tässä asiassa. Myös rakkautta, rehellisyyttä, maailmanrauhaa ja luonnosta ja ympäristöstä huolehtimista pidettiin hyvin tärkeinä.

Osanottajien joukossa oli kaksi pakolaisperheen nuorta, joiden teksteissä korostuivat suomalaisnuorista poikkeavasti sellaiset asiat kuin oikeus koulunkäyntiin, tasa-arvo ihmisten kesken, riittävä ruoka, asunto ja vaatetus sekä erityisesti ystävällisyys kaikkien ihmisten kesken.

Eritysmaininta päätettiin antaa Vaisaaren koulun 8 C:n oppilaalle **Iida Pesoselle** erittäin ansiokkaasta ja monipuolisesta kirjoittelusta. ■

kimys on pitkällisen kehityksen tuloksena kääntynyt pääläelleen, on alettu kuvitella, että ”maanpäällinen” elämä olisi jollakin tavalla arvotonta.

Paitsi että ihminen haluaa elää, hän haluaa onnellista, täyteläistä elämää. Eri aikoina ihmisillä on ollut erilaisia mielipiteitä siitä, mitä sellainen elämä on. Joka tapauksessa onnellinen elämä tuottaa ihmiselle tyydytystä.

Onnellisen elämän ehdot ovat aina olleet ihmisille epävarmoja, ja tämä on saanut ihmisiä jopa vapaaehtoisesti luopumaan sekä vapaudesta että vastuusta jonkin heitä suuremman vallan hyväksi, joka sanelee heille elämän tarkoituksen. Vapaassa ja tasa-arvoisessa yhteiskunnassa yleisesti hyväksytty oletus on, että jokainen tavoittelee onnea omalla tavallaan. Sellaisessa yhteiskunnassa, joka ei enää jakaudu orjiin ja isäntiin, kukaan ei voi määritellä tarkoitusta kenellekään muulle kuin itselleen ja omalle elämälleen. ●

Tärkeimmät arvot elämässäni

Kun ajattelen mitkä tärkeimmät arvoni ovat elämässä, mieleeni tulee heti perhe, ystävät ja muut läheiset, esim. serkut.

Perheessäni arvostan vanhempiani, jotka ovat jaksaneet kasvattaa minua ja muita heidän lapsiaan.

Minun lisäksi heidän lapsiaan ovat isoveljeni Aku ja Juho sekä pikkusiskoni Sofia. Aku on opettanut minut kalastamaan ja Juho on opettanut tietokoneen käyttöä ja siksi arvostan heitä. Sofialta olen oppinut, että pikkusiskot voivat joskus olla ärsyttäviä, mutta silti minä välitän hänestä.

Arvostan myös mummoani Mairea, joka on elänyt mielenkiintoisen elämän. Hän on ollut huutolainen, minkä takia hänellä on ollut välillä rankka lapsuus. Iltaisin, kun käyn hänen luonaan, kuuntelen innolla hänen tarinoitaan sota-ajasta ja miten maailman on muuttunut sen jälkeen.

Ystävänä ovat opettaneet minulle millainen maailma joskus voi olla. Joskus tuntuu, että on yksin maailmassa, mutta seuraavana päivänä kaverit ovat ympärillä, ja silloin muistaa, että ystävät ovat aina olemassa, vaikkeivät juuri silloin Sinun kanssasi. Ystävät ovat minulle tärkeitä, jonka vuoksi arvostan heitä koko sydämestäni, ja toivon että he ovat aina minulle yhtä tärkeitä.

Ystäviin lukeutuvat myös eläimet, erityisesti kissat.

Tietysti arvostan myös maailmanrauhaa, joka juuri nyt ei ole mahdollista (siis rauha). Arvostan elämän pikkuasioita, kuten kun aamulla kesällä herää linnun lauluun ja aurinko paistaa lämpimästi kasvoihin. Terveys ja urheilu ovat osa elämäni ja arvostan niitä. Toivon, etten sairastu mihinkään vakavaan tautiin ja pystyn urheilemaan koko ikäni. Nyt harrastan ringetteä ja siihen menee suurin osa vapaa-ajastani. Arvostan valmentajaani, koska hän on joutunut tekemään uhrauksia meidän vuoksi.

Hyvä terveys on avain onneen, sen avulla voit olla tyytyväinen itseesi ja niin voit olla onnellinen ja nauttia elämän pienistäkin asioista. ●



ET-opetusta kotona

Etualalla Heidi ja Hely, taempänä Vilho ja Viola Tainan sylissä sekä toimitaja Suvi Laukkanen. Perhekuvasta puuttuu Tainan aviomies Jari Virtanen.

ET-opetuksen vesitykseen ei tarvitse alistua; lapsen voi ottaa kotiopetukseen, jos koulun anti ei tyydytä. Näin on menetelty ainakin Vapaa-ajattelijain liiton ex-puheenjohtaja Taina Hollo, joka kehottaa valveutuneita vapaa-ajattelijoita valmistautumaan tiukan paikan tullen vaikka koululakkoon. Toimittajamme Suvi Laukkanen kävi Kihniössä katsomassa, kuinka yhden aineen kotiopetus sujuu.

Kihniön kunnassa kirkkoon kuulumaton lapsi on harvinaisuus. Itse asiassa tällä hetkellä heitä on koulunpenkkiä kuluttamassa tasan kaksi - Vapaa-ajattelijain liiton entisen puheenjohtajan Taina Hollon tyttäret Heidi ja Hely. Kahdelle oppilaalle ei lakikaan velvoita ET-opetusta järjestämään. Vaan kun Heidi meni kouluun, ei kukaan ollut tietoinen, ettei siinäkään tapauksessa lasta voitu vain vapauttaa uskonnonopetuksesta - tilalle piti järjestää jotakin muuta opetusta.

”Ensimmäinen vuosi meni niin, että Heidi oli vaan vapautettu, eikä tiedetty mistään mitään. Lukujärjestys oli järjestetty niin, että se meni vaan aamusin tuntia myöhemmin kouluun kuin toiset,” Taina kertoo. ”Seuraavana keväänä opettaja alkoi sitten puhua, ettei se käykään näin, vaan sivistystoimen johtaja oli huomannut että tilalla täytyi olla jotain opetusta.” Heidi olisi voinut ET:n sijasta opiskella vaikkapa ylimääräistä matematiikkaa tai jotain muuta ainetta, mutta Taina ei lämmennyt ajatukselle. ”Ajattelin että eihän siitä tule mitään. Koulussa on vain kaksi opettajaa, joista toinen opettaa esikoululaisista kakkosluokkalaisiin ja toinen kolmosista kutosiin. Jos toisilla on uskontoa ja toinen siinä samalla muka opiskelee jotain muuta, niin ei se mene ollenkaan niin kuin pitäisi,” hän sanoo.

Taina soitti Opetushallituksen elämänsä katsomustiedon ylitarkasjalle Pekka Elolle, joka esitti useampia vaihtoehtoja, joista ET:n kotiopetus tuntui parhaalta. Yksikään lapsi ei ollut aikaisemmin Kihniössä elämänsä katsomustietoa lukenut. Taina sai laatia opetussuunnitelman alusta asti itse, joskin sen piti silti olla opettajan hyväksymä.

”Ei minulla ollut mitään esikuvaa, tem-

pasin sen päästäni yhdessä illassa,” hän naurahtaa. Ensimmäisen vuoden opetussuunnitelmaan kuului eri kansojen perinteitä, kansansatuja ja maailmansyntytarinoita. “Sain inspiraation oikeastaan siitä kun olimme juuri innostuneet tyttöjen kanssa lukemaan intiaaneista. Ajattelin että no tästähän me sitten jatketaan, meidän ollaan tavallaan jo aloitettu tämän vuoden opiskelu tässä,” Taina kertoo. “Sitten siirryttiin esikoihin ja muihin pohjoisen kansoihin, ja sitten eteenpäin koko maapallon ympäri.”

Sittemmin Kihniön kuntaan on hyväksytty elämäkatsomustiedon opetussuunnitelma alkuopetukseen eli peruskoulun toiselle luokalle asti. “Se oli hyvin ympäröity. Katsoin että kyllä me noi asiat katetaan ihan hyvin siinä opetuksessa mitä meillä on ja sen lisäksi vielä paljon muutakin. Sellasia hyvin tavallisia asioita, kuten perheen ja kodin juhlat, lähiympäristön tavat, oikeudenmukaisuus ja rauha,” Taina sanoo.

“Olin yhteydessä yhteen toiseen perheeseen jossa lapsille opetetaan ET:tä kotona. He saivat kunnalta valmiit oppikirjat ja käyttivät niitä. Joku voi tykätä sellaisestakin ratkaisusta, ja miksei sekin ole ihan hyvä jos on tyytyväinen niihin kirjoihin. Eihän niihin ole sidoksissa kuitenkaan, toiset opettaa ihan kirjan mukaan ja toiset tekee hyvin paljon itse sen sisällön.” Tainaa kirjat eivät kuitenkaan kiinnosta. “En ole vilkaissutkaan! Olen ajatellut että en aio turvautua mihinkään valmiisiin opetussuunnitelmiin. Päätän itse mitä lapseni oppivat, riippumatta siitä kuuluuko se jonkun tietyn aineen alaan. Mielestäni elämäkatsomustiedon avulla ihminen voi rakentaa sitä maailmankuvansa pohjaa, ja siihen tarvitaan monenlaisia alueita. Se on tavallaan sellaista kokonaisopetusta.”

Tainalle ajan järjestäminen opetukselle on ollut helppoa. “Jos haluaa perusteellisesti oppia jotain asioita niin tunti viikossa ei riitä yhtään mihinkään. Meillä se menee parhaiten niin, että meillä ei ole mitään varsinaisia oppitunteja, vaan se sovitaan meidän päivien luonnolliseen kulkuun. Esimerkiksi kun ennenkin luin lapsille iltaisin, niin nykyään hyvin usein luen niille jotakin siihen ET-aiheeseen liittyvää. Ja kun niitä aiheita yritetään kerran käsitellä lapsentajuisesti, niin me ollaan luettu paljon satuja ja nuortenkirjoja ja aikuistenkin romaane-

ja, ja sitten saatetaan lukea ihan jotain tietokirjaakin,” hän kertoo. “Työt tykkää myös askarrella ja piirtää. Ne aika mielellään tekee niitä töitäkin kun sovitaan vähän yhdessä että minkä tyyppinen työ mistäkin aiheesta tehdään. Ne on painaneet kankaalle ja askarrelleet esimerkiksi sellaisia kolmiulotteisia maisemia. Suurin osa on yritetty tehdä niin että ne voi laittaa kansiin, mutta niistä kolmiulotteisista otetaan sitten valokuvat ja laitetaan sinne kun saadaan kehitettyä ne,” hän jatkaa.

Entä suosittelisiko Taina ET:n kotiopetusta muillekin? “Tietyin edellytyksin kyllä, jos vanhemmat itse ovat innostuneita. Olen itse oppinut tässä tosi paljon, ja suunnittelen sen asian aina niin että se on minusta itsestänikin kiinnostavaa, ja semmoista mikä mielestäni kuuluu yleissivistykseen ja pitäisi tietää niin aikuisten kuin lastenkin,” sanoo Taina. “Toisaalta jos sen joutuu tekemään pakosta, niin ei se varmaan ole paras ratkaisu.”

Lapsen ottaminen kotiopetukseen ei myöskään vaadi yli-inhimillisiä kykyjä. “Kuka vanhempi hyvänsä voi omat lapsensa opettaa kyllä kotona, jos pystyy osoittamaan että heillä on mahdollisuudet valvoa sitä lasten opiskelua eli on riittävästi aikaa ja resursseja,” sanoo Taina. Suomessa resurssit eivät onneksi nykyään tuota ongelmia, sillä esimerkiksi kirjastosta ja netistäkin saa tietoa riittämiin ET-opetuksen tarpeisiin. “En ole koskaan kuullut että sitä olis keltään evätty sillä perusteella että koulutustaso ei olisi riittänyt taikka jotakin. Tosin kiinnostus tämmöseen on Suomessa ollut aina aika vähästä. Mutta aina niitä on toisaalta ollut jotka ovat itse opettaneet lapsensa kotona,” hän jatkaa.



Janne Vainio

Taina Hollon käsityöläispajalle johtava tienviitta

Tarvittaessa vaikka lakkoilemalla

Ruotsissa ja Norjassa uskontoa ja ET:tä ei enää opeteta erikseen, vaan tilalle on luotu kaikille pakollinen uskontotiedon opetus. Mallia on arvosteltu kritiikkittömyydestä uskontoa kohtaan, ja pelkona onkin ET:n "veysityksen" leviäminen Suomeenkin.

"Uskon että monet niistä jotka kannattavat tätä yleistä uskontotiedon opetusta ajattelevat että he eivät halua liikaa tyrkyttää omaa näkemystään lapsille ja pelkäävät olevansa liian subjektiivisia. Ne toivovat että joku muu voisi opettaa heidän lapsilleen objektiivisemmin," Taina Hollo arvelee. "Ilman muuta minäkin haluaisin, että kaikki lapset saisivat tunnustuksetonta uskonnon opetusta tai elämäntutkimustiedon opetusta, jos se olisi sen sisältöistä mitä opetan omille lapsilleni - se olisi aivan loistavaa!" Todenäköisempää kuitenkin on, että uskontotieto vastaisi suunnilleen nykyistä uskonnon opetusta. Tähän Hollon perheessä ei kuitenkaan aiota alistua. "Olen päättänyt että jos tulee esimerkiksi kaikille pakollinen niin sanottu tunnustukseton uskonnonopetus, niin siinä vaiheessa otan lapseni kokonaan kotiopetukseen, jos yhden aineen opettaminen erikseen ei ole mahdollista."

"Jos tällainen tilanne tulisi, niin mielestäni me voitaisiin aivan hyvin julistaa yhteinen koululakko, otettaisiin lapsemme kokonaan pois. Uskon että tällanen joukkoliike herättäisi huomiota," Taina jatkaa. Jokainen kotiopetettava lapsi vaatii paljon ylimääristä työtä koululta, joten koululakko voisi olla tehokaskin keino.

Asiaa sietää selvittää tarkemminkin. Opetushallituksesta tavoittamamme opetusneuvos **Jorma Kauppisen** mukaan ei ole olemassa mitään erityistä sääntöä, joka kieltäisi siirtämistä lapsen vain yhdessä tietyssä aineessa kotiopetukseen. Se olisi kuitenkin hänen mukaansa poikkeuksellista, ja se edellyttäisi kyseessä olevan koulun suostumusta. Käytännössä asia siis täytyisi sopia tapauskohtaisesti koulun kanssa.

Kauppisen mukaan normaalina lähtökohtana pidetään, että vanhemmat valitsevat, meneekö lapsi kouluun vai ei, ja että jos

lapsi menee kouluun niin sitten hän osallistuu kaikkeen opetukseen tässä koulussa. Laki ei kuitenkaan kiellä toisenlaista menetelyä, kunhan opetussuunnitelma toteutuu.

Lapsen siirtäminen yhdessä oppiaineessa kotiopetukseen näyttäisi siis olevan kiinni koulun suostumuksesta. Mahdollisen ET-lakon aikana lapsen vetäminen pois ET:n oppitunneilta vaikkapa omavaltaisesti, vaikkei koulu siihen suostuisikaan, lienee kuitenkin helppoa, koska Opetushallitukseen ei ole ottanut periaatteellista kantaa sitä vastaan. Koulu voisi lähinnä turvautua joko lapsen erottamiseen koulusta tai uhata erottamisella. Tämä puolestaan olisi varmaankin koulun kannalta katsoen niin äärimmäinen keino, että olisi ihme jos monikaan koulu siihen rupeaisi, varsinkaan jos kyseessä on tiedetysti jokin vakaumusellisista syistä julistettu boikotti. ●

Kustannus Oy Vapaa Ajattelijä Ab piti yhtiökokouksen

Vapaa-ajattelijain liiton ja sen jäsenyhdistysten omistaman **Kustannus Oy Vapaa Ajattelijä Ab:n** varsinainen yhtiökokous pidettiin Helsingissä lauantaina 4.10.2003. Edustettuna oli 48 osaketta yhtiön 60 osakkeesta. Kokouksessa hyväksyttiin vuoden 2002 tilinpäätös ja käsiteltiin muut varsinaiselle yhtiökokoukselle kuuluvat asiat.

Yhtiökokous valitsi puheenjohtajaksi **Aki Räisäsen**, joka toimi myös liiton asiamiehenä. Yhtiön liikevaihto oli 778,11 euroa ja tulos voitollinen 108,84 euroa.

Yhtiön yhtiökokous oli jo 12.6.1999 päättänyt osakepääoman korottamisesta, mutta asia ei ollut edennyt. Nyt hanke alkaa olla loppusuoralla ja yhtiön toimitusjohtaja **Janne Vainio** arvioi korotetun osakepääoman tulevan rekisteröidyksi ehkä tämän vuoden loppuun mennessä.

Yhtiökokouksen valitseman uuden hallituksen varsinaisiksi jäseniksi valittiin **Erkki Hartikainen**, **Tauno Lehtonen**, **Janne Vainio**, **Jari Hakkarainen** ja uutena Tampereen Vapaa-ajattelijain puheenjohtaja **Jani Hinkka**. Varajäseniksi valittiin **Veikko Laine**, **Timo Meltti** ja **Arvo Toivanen**. Tilintarkastajina jatkavat **Timo Vilén** (HTM) ja **Kerttu Loukola**. ■

Hitlerin kirkollispolitiikka jatkuu

Saksassa kaikki työttömyys-savustusta nostavat henkilöt joutuvat edelleenkin maksamaan kirkollisveroja kahdelle suurimmalle kirkkokunnalle – olivatpa he kirkon jäseniä tai eivät. Saksan hallitus perustelee työttömien pakollista kirkollisveroa vetoamalla samankaltaisiin veroihin, joita kannetaan palkkatuloja nostavilta kirkkojen jäseniltä valtakunnankansleri **Adolf Hitlerin** ja paavi **Pius XI:n** keskenään vahvistaman *Concordat*-sopimuksen nojalla.

Hitlerin ja paavin solmiman sopimuksen väitetään olevan yhä laillisesti sitova ja velvoittavan Saksan liittotasavaltaa turvaamaan ne kirkolliset etuoikeudet, jotka aikoinaan vahvistettiin, jotta natsivalta saisi kristillisten kirkkojen virallisen siunauksen tuekseen. Kolmannen valtakunnan juridiikassa Johtajan ilmoituksilla oli välitön lainvoima, eikä Johtajan julistamaa kirkollista valtionyhteyttä ole jälkeensä juridisesti kumottu. Näin siis Saksan ateistit joutuvat keskiaikaisten juutalaisten tavoin maksamaan veroja kirkolle, johon he eivät kuulu.

Freiburgilainen ateisti ja toimittaja **Peter Nittmann**, joka jäi työttömäksi viime vuoden lopulla, nosti asiasta kanne-teen vedoten liittotasavallan perustuslakiin, joka takaa uskonnottomuuden vapauden ja kieltää syrjimisen uskonnon perusteella. Nittmann ja hänen asianajajansa **Gottfried Niemetz** vaativat valtiolle maksettujen kirkollisveroerien palauttamista sekä itselleen että kaikille kirkkoon kuulumattomille työttömille. Baden-Württember-

gin osavaltion *Sozialgericht* käsittelee asiaa 15.7.2003.

Yleisöä (mm. kansainvälistä lehdistöä) oli paikalla salin täydeltä, ja poliiseille oli annettu lupa kantaa asetta oikeus-salissa järjestyksen ylläpitämiseksi. *Sozialgericht* oli saanut satoja protestikirjeitä ympäri maailmaa. Vaatimukset hylättiin ja kantaja päätti siirtää asian käsittelyn ylempiin oikeus-asteisiin.

Samana päivänä juuri ennen tuomion julistamista liittotasavallan hallitus päätti aikovansa poistaa kirkollisverojen osuuden työttömyysavustusten laskennassa. Muutos luvattiin sisällyttää hallituksen kaavailemiin työmarkkinauudistuksiin. Vastaisuudessa myöskään kirkkoon kuuluvat työttömät eivät siis maksaisi kirkollisveroja. Hitlerin puheiden sitovaan lainvoimaisuuteen ei siis jouduttu ottamaan kantaa.

Pakollisia kirkollisveroja perustellaan sillä, että enemmistö pakollisen sosiaalivakuutuksen jäsenistä on kirkkojen jäseniä. Vakinaisessa työsuhteessa oleva ateisti voi kuitenkin vapautua kirkollisveroista, sillä hän ei nosta sosiaalivakuutuksesta mitään verotettavia tuloja, vaan maksaa sen sijaan vakuutusmaksuja.

Perustuslaillisuuden ongelma kierretään toteamalla, ettei kirkollisveroja makseta suoraan kirkolle, vaan valtiolle. Poliitikot määräävät, kuinka paljon verovaroja kanavoidaan kirkkoille. Kirkollisvero on kirkollisveroa vain siinä mielessä, että se kannetaan kirkon jäsenyyden perusteella (vrt. koiravero, joka kannetaan koiranomistajilta ja

maksetaan valtiolle).

Viranomaiset ovatkin olleet kiinnostuneita laajentamaan kirkollisverovelvollisten määrää myös eläkeläisiin ja pätikätyläisiin. Tavoitteena on ensisijaisesti saada mahdollisimman paljon nettotuloja valtion toiminnan rahoittamiseksi – ja tämän vuoksi sekulaareilla viranomaisilla on intressi pitää kiinni Hitlerin ja paavin *Concordat*-julistuksesta, joka tarjoaa heille yhden verotusperusteen lisää.

Suomessa ollaan siirtymässä indeksoituun tukijärjestelmään, jossa valtio velvoitetaan lakisääteisesti kanavoimaan kirkolle tietty osa jokaisesta ateistin tienaamasta eurosta ja jokaisesta hänen tekemästään ostoksesta. Milloinkahan voisimme haastaa Suomen valtion oikeuteen kilpailuarajoittavasta vero- ja tukiaispolitiikasta? ■

Erkki Hartikainen

Lukuisat uskonnottomien järjestöt eri puolilla maailmaa ovat esittäneet vastalauseita EU:n perustuslakiluonnoksen 51 artiklan 1. momenttia vastaan. Niissä maissa, joissa kirkko on erotettu valtios- ta, ihmetellään avoimesti tätä perustuslakiluonnoksen kohta- ta. Myös monissa niistä mai- sta, joissa kirkkoa ei ole erotettu valtios- ta, kuten Saksassa, uskonnottomat vastustavat tätä momenttia.

Pohjoismaissa on totuttu siihen, että uskonnoilla on oi- keuksia, joita ei ole uskonnot-

Piirros: Joona Vainio

Teksti: Janne Vainio



EU:n perustuslakiluonnos syrjii ateisteja

tomilla. Monet suomalaiset ateistitkin ovat sitä mieltä, että uskonnot ovat hyvä asia ja että uskonnoilla pitää olla etuoikeuksia. Tästä syystä olen kirjoittanut alla olevan uutisen omissa nimissäni.

EU:n perustuslakiluonnoksessa sanotaan mm.: "51 artikla: Kirkkojen ja ei-tunnustuksellisten järjestöjen asema

1. *Unioni kunnioittaa sitä asemaa, joka kirkkoilla ja uskonnollisilla yhdistyksillä tai yhdykskunnilla on kansallisen lainsäädännön mukaisesti jäsenvaltioissa, eikä puutu siihen.*

2. *Unioni kunnioittaa myös elämäkatsomuksellisten ja ei-tunnustuksellisten järjestöjen asemaa.*

3. *Unioni käy avointa ja säännöllistä vuoropuhelua näiden kirkkojen ja järjestöjen kanssa tunnustaen niiden identiteetin ja erityisen tehtävän."*

Myös pohjoismaalaisten pitäisi mielestäni käsittää se, että ensimmäinen momentti antaa jäsenvaltioille oikeuden säätää millaisia uskonnonvapauslakeja, jumalanpilkkalakeja, hautaustoimilakeja jne. tahansa, myös sellaisia kuin

Suomen äskettäin säädetyt huonot lait. EU ei siis tulevaisuudessa puutu Suomessa tapahtuvaan uskonnon pakko-syöttöön päivähoitossa ja kouluissa eikä evankelis-luterilaisen kirkon hautausmaamonopoliin.

Saksalaiset uskonnottomat huomauttavat, että momentti sallii myös sellaisen lainsäädännön, joka muutoin on esimerkiksi kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleis-sopimuksen vastainen. Monet EU:ssa toimivista uskonnoista eivät tunnusta edes YK:n ihmisoikeuksien julistusta vuodelta 1948 (esim. islam ei tunnusta sitä. Pohjoismaalaisille tiedoksi, että on olemassa Islamin ihmisoikeuksien julistus, josta puuttuvat kaikki tärkeimmät ihmisoikeudet.).

Suomen kouluissa on turvattu kaikkien muiden katsoimuskansallisten ryhmien paitsi ateistien ihmisoikeudet. Jos kaikilla uskontokuntien jäsenillä on oikeus saada oman uskonnon opetusta, ateisteilla on oikeus saada ateismin opetusta. Ateistina jätän avoimeksi sen, minkä lajin opetusta agnostikoilla on oikeus saada, tähän kysymykseen vastattakoot agnostikot itse. Yllä oleva artikla takaa, että ateistien oikeudet voidaan vastaisuudessaakin jättää Suomessa huomioida.

Yllä olevalla en tarkoita sitä, ettei esimerkiksi humanistiateisteilla olisi oikeutta laittaa lapsiaan evankelis-luterilaiseen uskonnonopetukseen tai agnostikoille tarkoitettuun opetukseen. Tarkoitin pelkästään sitä, että niillä ateisteilla, jotka haluavat lapsilleen ateismin opetusta kouluissa, on siihen oikeus. Muut ateistit tai agnostikot halutkoot minun puolestani mitä tahansa. ■

10.-13.7.2003 pidettiin Jyväskylässä median ja uskonnon suhteita tarkasteleva kansainvälinen Sacred Media -konferenssi, jonka järjestäjinä olivat Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitos, Helsingin yliopiston uskontotieteen laitos ja Jyväskylän kaupunki. Keskeisinä teemoina konferenssissa olivat globalisaatio ja maallistuminen sekä mediatodellisuuden rituaalisuus, jossa eräät puhujat näkivät jopa globaalin jälkikristillisen yliluonnollisuuskon esiinmarssin.

Median pyhitystä tieteen nimissä

Janne Vainio

Uskonto ja terrorismi

Torstaina 10.7. pidetty erillinen toimittajien koulutustilaisuus oli paikalla olleen YLE:n toimittajan kertoman mukaan lähes pelkkää luterilaisen kirkon propagandaa. Johtoteemana oli, että toimittajia varten tarvitaan "asiantuntemusta", jotta he voisivat kertoa uskonnoista niiden omilla ehdoilla. Pahimmaksi ongelmaksi tuossa koulutustilaisuudessa tehtiin, että Suomi on "ateistinen maa", jossa tiedotusvälineet suhtautuvat uskontoon jo lähtökohtaisen torjuvasti. Kuitenkin arviolta 90% paikalla olleista opeuslapsista oli jo valmiiksi uskontoon erikoistuneita toimittajia. Missähän niiden uskontovihamielisten ja ateistijohtoisten valamedioiden edustajat mahtoivat luurata?

Monisatapäiseen konferenssiin osallistui kokonaista kolme ateistisen valtalehdistön toimittajaa: **Janne Vainio** ja **Suvi Laukkanen** Vapaa Ajattelijasta sekä **Markus Termosen** Megafoni-nimisestä verkkolehdestä. Perjantaina 11.7. pidetyn "Uskonto ja terrorismi" -avauspaneelin puheenjohtaja, New Yorkin yliopiston metropolitutkimuksen apulaisprofessori **Robert Dannin** totesikin jo alkumetreillä, että tilaisuus oli esimerkki siitä, miten ateistit suljetaan pois virallisesta uskontojen tutkimuksesta. Suvi Laukkanen ja Janne Vainion toimittamassa haastattelussa (joka tullaan julkaisemaan seuraavassa Vapaa Ajattelijan numerossa) Dannin rinnasti tämän siihen, miten anarkistit on ollut tapana sulkea virallisen ja salonkikelpoisen politiikantutkimuksen ulkopuolelle.

Sacred Media -konferenssin avauspaneelin tarkoituksena oli keskustella uskonnon ja terrorismin välisestä suhteesta, mutta keskustelun kulku oli enimmäkseen tämän puheenaiheen poisselittelyä. Ulkoministeri **Erkki Tuomiojan** kerrottiin jo seuraavan päivän sanomalehdissä muistuttaneen paneelin otsikkoon viitaten, että "pitää muistaa, että uskonnottomatkin kykenevät tappamaan isoja joukkoja ihmisiä." Jälleen kerran ongelman todettiin olevan toisaalla kuin uskonnoissa.

Tuomioja esitti ympäripyöreän lausunnon, jonka mukaan mikään uskonto sinällään ei ole terroristinen. "Kyse on fanatismista, joka voi ilmetä missä tahansa uskonossa." Eikö siis totalitaarisia ideologioita olekaan olemassa?

"Fanatismi ei liity mihinkään tiettyyn uskuntoon tai ideologiaan, vaan mihin tahansa ideologiaan – myös demokratian ideologiaan."

Toimittaja **Leena Reikko** ei myöskään halunnut selittää lähi-idän konfliktierkkyyttä uskonnolla. "Eläminen pyhässä maassa on pannut miettimään, miksi se on niin pyhä. Ihmisten kärsimyksiä ei koskaan voi verrata; ei voi sanoa, että juutalaiset tai arabit olisivat kärsineet enemmän tai vähemmän. Kysymys ei ole uskonnosta, vaan maasta ja miehityksestä."

Reikolta jäi kuitenkin huomiotta se, mitä Robert Dannin myöhemmin antamassaan haastattelussa kutsui "uhriksi tulemisen



Konferenssialueelle majoittuneet sorsat olivat miltei ainoita ateistisen katsomuksen edustajia. Heidän kannanottonsa jumaluusoppineiden puuhasteluun muistutti kuvasta päätellen vanhan kunnan Diogeneen asennoitumista aikansa opillisiin normiuskomuksiin.

markkinoiksi" ja joka länsimaissa pohjautuu kristilliseen uhriaseman sädekehään. Sekä juutalaisilla että arabeilla on uskonnoilispohjaisesti muodostunut poliittinen intressi saavuttaa valtamediassa tällainen uskottava etuoikeutetun uhrin asema voidakseen oikeuttaa sellaisia poliittisia tekoja, joiden oikeuttaminen sekulaarieettisillä ehdoilla olisi mahdotonta. Kristillisen uskon dominoivaa vaikutusta poliittisen terrorin hyväksymisen maailmanlaajuisiin ehtoihin ei voida sivuuttaa.

Uskontotieteen professori **Juha Pentikäinen** muistutti, että "terrorismi on uusi sana massamediassa ja yhteiskuntatutkimuksessa." Terrorismi keksittiin 1960-70-luvulla ja sanan käyttöön vaikuttivat uudet poliittiset liikkeet ja mm. Münchenin pommit vuonna 1972. "Islamissa terrorismi assosioituu jihadiin, jolla on käsitteenä muitakin merkityksiä."

"*Encyclopaedia Britannica*ssa ei vielä ole hakusanaa terrorismi, vaan vain terrori. Uusi ismi on keksitty, kuten voimme puhua buddhismista, pakanismista tai shamanismista." Pentikäinen huomautti, että syystä tai toisesta kristinuskoa ja islamia ei mainita ismeinä. Ne eivät ilmeisesti ole toiseuksia omissa valtakulttuureissaan, joiden ehdoilla niiden välinen maailmanlaajuinen mediasota rakennetaan.

Viestintäetiikan professori **Robert White** puhui väkivallan kulttuurista, jossa media pelkistää molempien puolien pelon vihaksi.

Hän oli huolissaan Irakin miehityksen vaikutuksesta länsimaiseen kansalaisyhteiskuntaan, jossa luodaan poliisin ja sotakoneiston kulttuuria.

Ylen toimittaja **Mikko Valtasaaren** mukaan syyskuun 11. päivän tapahtuma oli "kosminen" myytin syntyvaihe, jonka kautta uudenlainen kertomus maailman tilasta tuli merkittäväksi. Rauhantutkimuslaitoksen tutkimusjohtaja **Tarja Väyrynen** asettikin kysymyksen, miksi sanat uskonto ja terrorismi tuntuvat niin hyvin sopivan toisiinsa. Hän totesi, että modernisuudella on ongelmia tulla toimeen näiden molempien kanssa.

"Modernisuutta valtaa turvallisuuden pakkomielle. Terrorismi edustaa turvattomuutta, kuolemaa, jotakin jota emme voi kontrolloida. Uskonto edustaa vahvoja ja irrationalisia tunnetiloja, jotakin mitä ei voi kontrolloida. Visuaalinen media toimii sellaisten kuvien kautta, jotka ovat omalla tavallaan tyhjiä – avoimia loputtomille tulkinnoille. Tämä saa edellä mainitun yhtymäkohdan vahvistumaan."

Iranilaisen näköinen tumma mieshenkilö yleisön joukosta kyseenalaisti lähtöoletuksen, että on olemassa terrorismia ja että sitä vastaan pitää taistella. "Mikä on terrorismia? Se pitäisi määritellä ennen kuin terrorismista voidaan puhua."

Erkki Tuomioja vastasi, että kysymys on siitä, kenellä on oikeus väkivaltaan. Se, jonka oikeutta väkivaltaan pidetään jotenkin hyväksyttävänä, voi muiden puolesta määritellä myös sen, mitä me kulloinkin pidämme terrorismina. Vanhahko harmaaparta yleisön joukosta huusikin väliin, että meillä on ylipääsemätön ongelma. "Kuka määrittelee, mikä on terrorismia?"

Jumaluusopin ja tietokoneohjelmoinnin professori **Anna Foerst** huomautti, että ihminen ei ole muuttunut pitkään aikaan ja että mutuaalisella interaktiolla voidaan ohjelmoida ihmiskuntaan ymmärrystä. Vastausta kysymykseen jonkun etuoikeudesta määritellä terrorismi ei vain tuntunut jumaluusopillisesti ohjelmoidusta ymmärryksestä löytyvän.

Tarja Väyrynen epäili, voimmeko me ylipäätään määritellä terrorismia. Nuorehko mieshenkilö yleisön joukosta jatkoi, että jo lähtökohtaisesti sellaisen etuoikeutetun

Hammurabi korvaa Saddamin

Irakin syrjäytetyn presidentin **Saddam Husseinin** kuva katoaa vähitellen irakilaisien kukkaroistakin, kun mittava setelikannan vaihto-operaatio aloitetaan ensi viikolla. Muinaisen Babylonian valtakunnan hallitsija **Hammurabi** ja 900-luvulla syntynyt astronomi ja matemaatikko **Abu Ali al-Hasan ibn al-Haytham** on kuvattu suuriin, 25 000 ja 10 000 dinaarin uusiin seteleihin. Hammurabi tunnettiin ensimmäisen kirjoitetun lain laatijana. Vanhat setelit on tarkoitus vaihtaa uusiin kolmen kuukauden aikana, Irakin keskuspankin johtaja **Ahmed Salman Mohammad** kertoi toimittajille lauantaina. Amerikkalaisotilaat vartoivat Bagdadin keskuspankkia, jonne brittiyrityksen painamia uudissetelejä kuljetettiin samaan aikaan kun vanhoja tuhottiin pankin polttouunissa. Miehitysjoukot valvoivat myös setelikuljetuksia muualle maahan. (STT) ■



Sorretut intiaanit olivat pyhitetyn median niukka luonnonvara

määritelmän voi sanella muille tosiasiaissa vain ase kädessä. Valtiot ovat terroristijoukkoja, jotka ovat menestyneet muita paremmin, ja näin ollen valtioiden väkivalta on joka tapauksessa paljon todellisempi ongelma ylivoimaisesti useammalle ihmiselle kuin mitkään terroristeiksi leimattujen tahojen iskut. Hän ennusti modernille länsimaiselle yhteiskunnalle nopeaa konkurssia juuri tämän logiikan sisäisen umpikujan vuoksi. "Länsimainen yhteiskunta elää terrorismin määritelmästä, mutta meillä ei voi olla varaa panostaa yhä enemmän ja enemmän poliiseihin ja armeijoihin."

Robert Dannin ei paneelin puheenjohtajana ollut lainkaan yhtä optimistinen. Kun ei ole varaa aseistuksen lisäämiseen, järjestelmä ratkaisee asian teknologisesti panostaen ennaltaehkäisevään täsmävalvontaan, joka keventää kustannuksia. Turvallisuusjärjestelmien siirtyminen internetiin on osa tätä valvontakustannusten keventämisen prosessia.

Yleisön joukosta siteerattiin **Vaclav Havelia**, joka joskus oli sanonut, ettei ole huolissaan vahvasta ystävästään (Saksa), jolla on hyvä elämä, vaan itäisestä köyhästä naapurista, joka ehkä pian nälkiintyy ja joka

ehkä ennen sitä ampuu ympäriinsä. Dannin totesi yhteenvedonaan, että meidän täytyy vähintään ajatella uudelleen, millä ehdoilla me puhumme näistä asioista. Juha Pentikäisen mukaan terrorismin syiden ymmärtäminen edellyttää, että opitaan kuuntelemaan myös terroristeja itseään.

Erkki Tuomioja puhui loppupuheenvuorossaan länsimaisen yhteiskunnan demokraattisista arvoista ja laillisuusperiaatteesta, joka estää väkivallan mielivaltaisen käytön ja tarjosi tätä suuntaviivaksi sille, miten terrorismi voitaisiin määritellä. Mutta mitä teemme silloin, jos Tuomiojan määritelmän mukaisen terrorismin keskeisimmäksi toteuttajaksi muodostuu sellainen voimakas valtiomahti, jolla on käytännössä valta määritellä vastustajansa terroristeiksi?

Tässä perimmäisessä kysymyksessä ilmeisesti uskonto astuu yhä muodossa tai toisessa kuvaan, koska uskontoa on historiallisesti tarvittu selittämään asioita, joita ei voida järjellä selittää. Ja kenties juuri tässä pisteessä terrorismi ja uskonto tulevat aina vääjäämättä kietoutumaan toisiinsa silloin, kun ne tulevat määritellyiksi suhteessa valtaan ja sen haastamiseen. ●

Uskonto myyttisenä sorrettujen äänenä

Sacred Media -konferenssin ainoa akateemisen maailman ulkopuolelta kutsuttu alustaja oli kansalaisaktivisti, joka edusti alkuperäiskansojen ääntä – ääntä, jota materialistinen ja jumalaton maailmankapitalismi (niin meille kerotaan) pyrkii jatkuvasti ja kaikin keinoin hiljentämään. Kristillisillä uhriksi tulemisen markkinoilla tämä oli mahdollisimman myyvä imago, josta kirjoitetut jutut menisivät kaupaksi. Chilesä sijaitsevan Bio-Bio -joen patoamishanketta vastustanut mapuche-intiaani **Sara Imilmaqui Aguas** oli toimittajien lempilapsi, joka oli lennätetty suurella rahalla paikan päälle tieteellisen diskurssin edellyttämäksi todistuskappaleeksi jumaluusoppineiden väitteelle, että uskonnotuus johtaa jumalattomaan rahavaltaan.

Sara Imilmaqui Aguas puhui vaikuttavasti sellaisesta "eheästä" maailmankuvasta, jossa "ei ole jakoa uskontoon, työhön ja politiikkaan" ja jossa "kaikki on yhtä kokonaisuutta." Piiloviestinä voitaisiin nähdä, että tilaisuuden järjestäneet jumaluusoppineet halusivat kertoa meille, että kulttuurimme rappio johtuu sekulaariyhteiskunnan perinteestä, jossa etiikka ja politiikka tunnustetaan laajalti uskontoneutraaleiksi.

Intiaaninaisen puhe oli kuin suoraan kirjoituksettomasta kulttuurista, jossa ei tunneta eroa luonnon, tekniikan ja "henkien" välillä. "Meillä ei ole uskontoa, meillä on uskonnollisuus. Jos rakastan luontoa, niin rakastan uskonnollisuuttani. Rakastan ihmisolentoja osana luontoa. Henkiä on kaikessa missä elämme." Globalisaation keskeisin epäkohtakin tuli moneen kertaan toistettua, että kaikki muistaisivat sen ulkoa. "Pyhät paikat on maallistettu tässä kansakunnassa. Monikansalliset yhtiöt eivät ymmärrä, koska me puhumme eri kieliä. He puhuvat rahan kieltä ja me puhumme luonnon kieltä."

Modernin, pitkälle eriytyneen kulttuurin kontekstiin siirrettynä puheesta muodostui arveluttava vastakkainasettelu, jossa vaihtoehtoina olivat joko luonnon henkistäminen tai monikansallisten yhtiöiden "sieluton" rahavalta. Kuten tämänkin konferenssin monista muista asiantuntijavastuu- luennoista voitiin päätellä, nykyiset maailmanlaajuiset tuotteiden, aatteiden ja elämäntapojen markkinointikoneistot toimivat paljolti maagisten rituaalien tavoin juuri luontoa henkistävillä animistisilla mielikuvilla (aiheesta enemmän **Robert Danninin** haastattelussa, joka ilmestyy seuraavassa Vapaa Ajattelijassa). ■

Uskonnollista biologismia

Sacred Media -konferenssia vaivasi uskonnon ja tieteen räikeä sekoittuminen. Kuvaava, joskin samalla epätyypillinen, esimerkki tästä oli **Anne Foerstin** esitelmä "Bodies in the Internet" 12.7. "Sacred Technology" -plenaarissa. Foerst lähti liikkeelle tyyppillisistä "näkyvään kirkkoon" (kirkon institutionaalinen olomuoto) ja "näkymättömään kirkkoon" (ei-materialisoitunut idea ihanteellisesta uskonnollisesta yhteisöstä) liittyvistä mielikuvista (hierarkkisuus vs. hierarkiattomuus, jäykkyys vs. joustavuus, dogmaattisuus vs. epädogmaattisuus, pois-sulkevuus vs. sisällyttäminen, tekopyhyys vs. aitous jne.) argumentoiden niiden samanaikaisen ja dialektisesti täydentävän olemassaolon puolesta, abstrakteina malleina, jotka eivät sellaisenaan voi olla olemassa.

Esitelmän keskeinen pointti liittyi tavoitteeseen ottaa tämän täydentävän olemassaolon ideassa ja sen teknologisissa muodoissa huomioon ihmisen biologinen epätäydellisyys. Biologinen epätäydellisyys sinänsä on itsestään selvä asia, mutta juuri tätä itsestään selvyyttä Foerst käytti hyväkseen esittämällä täydellisyyden tavoittelun loukkauksena ja syntyinä jumalan täydellisyyttä ja kaikkivoipaisuutta kohtaan, eikä kyse ollut tietyn diskurssin ominaisuuksien esittelystä, vaan Foerstin lähtökohtaisesta tavoitteellisuudesta. Todisteena Foerst viittasi myös Raamatun luomiskertomukseen, jossa eläimet luotuaan jumala näkee, että "niin oli hyvä", mutta ihmisen luotuaan ei!

"Uskonnollisella biologismillaan" Foerst esitti, että hyvin monet inhimilliset käytännöt voidaan selittää ihmisten kykyjen biologisella rajallisuudella, kuten esimerkiksi se, kuinka monta lähimmäistämme pystymme tunnistamaan tai kuinka meillä on biologinen tarve luoda yhteisöjä "samanmielisten" kanssa, luoda järjestystä sattumanvaraisuuteen. Foerstin ontologian peruskuviossa on siis olemassa vain jumala ja biologisesti rajalliset ihmiset, joiden jumalayhteyden saavuttaneessa yhteisössä vallitsee tasapaino, kun erilaisia mielipiteitä kunnioitetaan. Tämän kuvion mukaan esimerkiksi mitkään vihan tunteet siis eivät johdu ra-

kenteellisistä ym. sosiaalisista selityksistä.

Kuten arvata saattoi, johtopäätöksessään Foerst esitti, että vaikka World Wide Webillä on monia käteviä käyttöjä, sen maailmaan "näkymättömänä kirkkona" ja sekulaarisena valtakuntana on suhtauduttava hyvin epäilevästi, koska institutionaalinen kirkko on välttämätön. "Näkymättömästä kirkosta" voidaan korkeintaan ottaa ideoita institutionaalisen kirkon ominaisuuksiksi: meidän ei ole hylättävä omistautumista ja ruumiillisuutta. Foerstin mukaan sillä ei ole oikeastaan väliä, vaikka jotkut kirkon opetukset kuulostavat vanhanaikaisilta tai "hupsuilta", sillä tärkeämpää on se, että osallistuminen yhteiseen rituaaliin, kuten rukouluun ja virsien laulamiseen, tuo uskon ja kokemuksen. Rituaalin tuottaa instituutio, ei vapaasti kelluvan yksilön tahto osallistua siihen, vaikka rituaalin kautta yksilö saakin kokemuksen omasta uskostaan ratkaisevana tekijänä.

Foerstin esitys jumalan valtakunnasta, jossa ihmiset "ovat sellaisia kuin ovat", muodostuu näin myös kritiikiksi elämäntapojen rakentamisen ja uskonnollisuuden sekoittamista kohtaan: "itse rakennettu" elämäntapa, kuten itseä miellyttävien elementtien yhdistäminen eri uskonnoista tai harrastuksista omaksi kokonaisuudekseen, ei ole todellista uskontoa, koska uskontoon kuuluu ajatus jonkinasteisesta tahdon luovuttamisesta tai uskon riippumattomuudesta yksilön tahdosta.

Vaikka Foerstin tavoitteena olikin institutionaalisen kirkon puolustus, hän esitti näin (vahingossa?) myös osuvan käsitteellisen huomautuksen. Jos yksilö voi "itse" rakentaa oman "uskontonsa", mihin jumalaa silloin tarvitaan?

Markus Termonen

ONKO LAPSESI JUMALANPALVOJA?



- * Käyttäytyykö hän silmiinpistävän kuuliaisesti vapahtajaa ja esivaltaa kohtaan?
- * Puhuuko hän taikauskoisia tarinoita jumalan valtakunnasta ja jeesuksesta?
- * Roikkuuko hänen kaulassaan risti sokean uhrautumisen merkinä?
- * Onko hänellä epäilyttäviä ystäviä, jotka houkuttelevat häntä nuoren älyllisen kasvun kannalta sopimattomiin puuhiin?
- * Onko hänestä tullut suvaitsematon toisin ajattelevia ja "syntisiä" kohtaan?

**EI SYYTÄ HUOLEEN, VIELÄ ON
MAHDOLLISTA KORJATA REITTIÄ!**

Irti jumalanpalvonnasta

Jyväskylän seudulla toimiva **Vastavalta**-niminen ryhmä on levittänyt poissaolevan näköistä nuorta esittävää julistetta, joka kysyy huolestuneesti: "Onko lapsesi jumalanpalvoja?" Tunnusmerkkeinä mainitaan sokea kuuliaisuus auktoriteetteja ja esivaltaa kohtaan sekä mahdollisesti myös kaulassa roikkuva risti. Vuodesta 2001 juliste on ollut vapaasti imuroitavissa myös internetin kautta.

Julisteen tekijän, jyväskyläläisen nuoren ateistiaktivisti **Markus Termosen** mukaan tarkoituksena oli parodioida vanhempiin suunnattua lasten potentiaaliseen saatananpalvontaan tai huumeiden käyttöön viittaavaa kampanjointia. Idea tuli Alivaltiosihteeriyhtyeeltä, joka joskus edellisen vuoden aikana oli toiminut Radiomafian juontajana.

Vastavalta on osa maanlaajuista tottelemattomien verkostoa, jonka tavoitteena on levittää tottelemattomuuden käytäntöjä sellaisia valan muotoja vastaan, jotka "harjoittavat jokapäiväisen elämämme kontrolloimista ja toimivat globaalilla kentällä komennon jatkuvuuden takaamiseksi poikkeustilan ja sodan keinoin." Jumalanpalvoja-julistetta liisteröitiin näissä merkeissä viimeksi vuoden 2001 aikana. "Oli suunnitelmassa liisteröidä uudestaan, mutta sitä ei tehty."

Julistetta saa vapaasti käyttää, levittää ja muokata. Juliste on imuroitavissa linkistä <http://www.cc.jyu.fi/vastavalta/materiaalia.shtml>

Olemattomia ja kumottuja teorioita "ihmisluonnosta"

Risto Koivula

Jari-Pekka Vuorela esitteli *Aamulehdessä* 28.6 sosiobiologisti **Steven Pinkerin** teosta *The Blank Slate. The Modern Denial of Human Nature*. Monet muut sosiobiologistitkin ovat todenneet, että sellaista täysin tyhjän taulun teoriaa, joka Pinker ns. kumoo teoksessaan, ei ole mikään kilpaileva oppijärjestelmä esittänytkään, vaan sellainen on Pinkerin oma keksintö. Ns. tabula rasa -periaate ("tyhjä taulu", "blank slate") yhteiskuntatieteissä tarkoittaa lähinnä sitä, että yhteiskunnalliset lainalaisuudet, sikäli kuin sellaisia oletetaan, eivät perustu millekään ajattelujärjestelmän geneettisille lainalaisuuksille, synnynnäiselle tiedolle tai muulle sellaiselle, mm. koska sellaista luotettavasti pystytty osoittamaan olevan olemassa. Sen sijaan *tabula rasa* -periaate ei väitä, etteikö esimerkiksi psykiatrisilla ongelmilla saataisi olla myös geneettisiä syitä, sellainen on konkreettisen erityistieteellisen tutkimuksen kysymys. Pinker edelleen esittää "varoittavina esimerkkeinä" mukamas "tyhjän taulun teorioista" sellaisia teorioita, jotka eivät sitä missään tapauksessa ole, vaan joiden takana piilee muiden biologististen koulukuntien kuin Pinkerin teorioita, kuten "jalon villin" ja yhteiskuntasopimusteoria. Kommentoin tässä joitakin kirjoituksen väitteitä:

J.-P.V.: "Viime vuosisadan lopussa edellytykset realistisen tieteellisen psykologian synnylle olivat olemassa. **Charles Darwin** oli julkaissut jännittävimmän teoksensa *The Expression of the Emotions in Man and Animals* (Tunteiden ilmaisu ihmisessä ja eläimissä) 1872 ja **William James** järkeleensä *The Principles of Psychology* (Psykologian periaatteet) 1890. ... William Jamesin mukaan ihmismieli ja ihmisyyhteisön käyttäytyminen eroavat muiden eläinten tajunnasta ja toiminnasta pohjimmiltaan siksi, että ihmisellä on enemmän perittyjä vaistoja kuin mutkikkaimmilakaan serkuillaan. ...Tämä oli aivan liian täysijärkinen ajatus pysyäksään suosiossa totalitarismin vuosisadalla."

RK: 'Vaisto' (instinct) on epämääräinen käsite. Se olisi ensinnäkin em. oletuksen mukaan peritty (synnynnäinen), mutta

tuonnempana ilmenee, että se samalla olisi myös opittu. Tuossa suhteessa 'vaisto' yhdistäisi opitun ja synnynnäisen reaktion huonot puolet! 'Vaisto' on käyttäytymismalli, se ei ole pelkkä taipumus, sillä jokin sellainen geenissä oleva mahdollisuus, joka ei koskaan aktivoidu, ei ilmeisesti ole 'vaistokaan'. Toisaalta nikotiinin tai kokaiininhimo ei varmaankaan ole 'vaisto', koska kukaan ei "tiedä" noita aineita kaivata, ellei ole niitä jo kokeillut, eli sillä ei ole eikä ole ollut mitään tekemistä minkään ympäristöön sopeutuman kanssa.

Tieteellisen neuropsykologian perustaja, vuoden 1904 lääketieteen nobelisti **Ivan Petrovitsh Pavlov** suorittikin eläinten 'vaistojen' kokeellisen tieteellisen analyysin kahteen täysin erityyppiseen ja lainalaisuuksiltaan erilaiseen osaan, komponenttiin: ehdottomiin refleksiin, jotka ovat synnynnäisiä, ja joiden koneisto on aivokuoren alapuolella, ja opittuihin ehdollisiin refleksiin, joiden koneisto on aivokuorella. Nämä voivat myös ketjuttua keskenään, eläinten vaistomainen käyttäytymismalli on tällaisten erityyppistenkin refleksien ketju.

Aivan varma kokeellinen eläintieteellinen tosiasia on, että ehdolliset refleksit ovat syrjäyttäneet kehityksessä ehdottomia refleksiä, edistyksen suunta on ollut pois synnynnäisistä kohti opittuja käyttäytymismalleja niin esimerkiksi kädellisillä ja petoeläimillä kuin vaikkapa varislinnuillakin. Sitä ei "evoluutiopsykologien" päinvastainen jankutus ole muuttanut eikä muuta yhtään minnekään. Se on niin fakta kuin mikään tieteellinen fakta vain olla voi. Ja miksi juuri ihminen muodostasi siinä muka poikkeuksen?

Jamesin käsitteistö on vanhentunut ja korvattu tieteellisellä. Hänen teoriansa on ollut tieteessä täydellisesti menneen talvenlunna jo kohta sata vuotta. Ihmistä koskien esimerkiksi Turun yliopiston perinnöllisyystieteen professori **Petter Portin** ei suosittele lainkaan termin 'vaisto' käyttöä.¹⁾

J.-P.V.: "Pinkerin läpimurtoteoksen nimi oli *The Language Instinct* (Kielivaisto). Sen mukaan kielioppi on yksinkertaisesti ih-

mislajin terveen yksilön perimä vaisto. Ei ole muutakaan järkevää tapaa tulkita esimerkiksi **Noam Chomskyn** teorioita, vaikka Chomsky itse arasteleekin suoraa liittymistä Darwinin ja Jamesin traditioon.”

RK: Ensinnäkin Pinker ja J.-P. V. kirjoittavat kuin Noam Chomskyn teorat ”geeniperäisestä kielestä” olisi todistettu oikeiksi, vaikka ne on tosiasiaa todistettu vääriksi, tosin sillä varauksella, että hänen kielielinteorian sa on itse asiassa verifioimista vaativa ns. olemassaolohypoteesi, jota ei yleisesti vääräksi varsinaisesti tarvitsisikaan todistaa.³⁾ Ei Chomskyn teorioita tarvitse mitenkään ”tulkita”, nekin ovat menneen talven lumia. Kieliopissa tai esimerkiksi muodollisissa logiikoissa ei ole pystytty osoittamaan olevan kerrassaan mitään synnynnäistä.⁴⁾

Pinkerin omatkin mittaukset osoitettiin joko väärin tulkituiksi tai suoranaisesti hölynpölyksi: Hän oli todistavinaan ns. vauvojen yllättyneisyystutkimuksilla mm., että pikkuvauvoilla olisi ollut monimutkaista matemaattista ja loogista tietoa, perustuen siihen, että lapset kiinnittivät pidemmän aikaa huomiota yllättäviksi katsottaviin ilmiöihin kuin muihin. Myöhemmin osoitettiin muilla menetelmillä, että huomattavasti isommilla lapsilla tällaista tietoa ei ainakaan ole synnynnäisenä.²⁾

Pinkerin ”kognitiotieteelliset” ”kokeet” (teos *How the Mind Works*) kuvitteellisesta eikielellisestä ajattelumekanismista eivät kes- tää tieteellistä tarkastelua.

J.-P.V.: ”Pinker esittää paljon käytännön esimerkkejä ihmisluonnon tosiasiallisesta kiel- tämisestä. ...Jos kiinteätä ihmisluontoa ei olisi, miksei ihmistä oikeastaan saisi panna vaika keskitysleiriin.”

RK: Miten ihmeessä tällainen liittyy kysymykseen (yhdestä?) ”ikuisesta ihmisluonnosta”? Kuka on ”todistanut” (sosiobiologitit?) että ”eriluontoisen” tai ”perverssin”, mitä näillä kukakin sitten tarkoittaakin, saisi tuosta vain heittää keskitysleiriin, tai ehkä suoraan uuniin? Nyt menee kyllä ainakin minulta ns. fiu...

J.-P.V.: ”Steven Pinker sanoo, että kuten on olemassa hyvää ja huonoa kolesterolia, on myös hyvää ja huonoa reduktionismia. Huono reduktionismi pyrkii korvaamaan tieteitä toisilla, hyvä pyrkii kehittämään niiden yhteistyötä.”

RK: Yhteiskunnallisten ilmiöiden ”biologisoiminen” on yksi filosofisen reduktionismin

muoto, ja se johtaa virheellisiin teorioihin. Pinkerin perusvirhe kuitenkin on se, että hän ei tunnusta ihmisen yhteiskunnallisen olemisen todellista biologista kasvualustaa eli ehdolistumisjärjestelmää käytännössä lainkaan olemassa olevaksi. Ja tätä hän ei perustele Pavlovin teorian biologiatieteellisellä, esimerkiksi kokeellisella, kritiikillä, vaan ”tieteilemällä” siihen malliin, niin kuin kukaan ei olisi tuolaista ikinä esittänytään, saati osoittanut kokeellisesti todeksi. Ja se on kyllä puhtaasti biologiatieteiden sisälle kuuluva kysymys, eikä mikään sosiaali- ja biotieteiden välinen filosofinen reduktionismikysymys. Pinker ”pauluttaa” eli redusoi ”järjestelmiin”, joita ei ole olemassa, ”geeniperäiseen kielioppiin”, ”synnynnäiseen tietoon” jne., ehdottomien refleksien järjestelmän kuvitteellisiin ominaisuuksiin. Pinkerin nimittäminen reduktionistiksi on tosiasioiden kaunistelua.

J.-P.V.: ” Minusta ei ole mitenkään sietämätöntä ajatella, että suurin osa vilpittömän optimistisesta yhteiskuntasuunnittelusta, kuten vilpittömän optimistisesta kasvatuksesta, on harmitonta ja vaikutuksetonta puuhastelua, joka pitää harjoittajansa poissa pahemmista ilkitöistä. Ikävämmäksi asia käy, kun suunnittelijat luulevat kukistaneensa ihmisluonnon ongelmallisuuden. Pinkerkin siteeraa **George Orwellin** puoluevirkailija O’Brienia: ”Me luomme ihmisluonnon. Ihmiset ovat loputtoman muokattavia.” Haluaako joku tosiaan uskoa O’Brieniin mieluummin kuin vaikkapa **Brian Skyrmsin** (*Evolution of the Social Contract*) loppulauseeseen: ” Niidenkin, jotka aikovat muuttaa maailmaa, olisi paras ta ensin opetella kuvaamaan sitä.”

RK: Ne ovat sosiobiologitit, jotka yrittävät ”luoda ihmisluonnon”, ja jyrätä sellainen aivokummituksen vielä muka ”objektiiviseksi tieteksi”, jota he sitten yksin ”tulkitsisivat”! ”O’Brien” on heihin verrattuna harmiton nilkki. Ja pitäisi ensin oppia kuvaamaan tieteellisesti edes jotakin oikein, eikä pelkäänsä hölöttämään ja valehtelemaan niin kuin Steven Pinker, ennen kuin puhuu ja kirjoittaa tieteestä yhtään mitään! ●

Viitteet:

- 1) <http://www.tsv.fi/ttapaht/034/portin.pdf>
- 2) http://www.nature.com/cgi-taf/DynaPage.taf?file=/nature/journal/v419/n6902/full/419019a_fs.html
- 3) <http://tampere.vapaa-ajattelijat.fi/tekstit/chomsky.htm>
- 4) <http://www.tsv.fi/ttapaht/025/Haukioja.pdf>

Otteita ateismin historiasta

Ateisteja on ollut yhtä kauan kuin on ollut ihmisiä, sillä ihminen syntyy ateistina. Ateismi ei ole historiallisen kehityksen tuote, vaan ateisteja syntyy aivan itsestään mm. seuraavilla tavoilla.

Ensiksi on mahdollista, että ihminen ei alkuunkaan eikä missään elämänsä vaiheessa ala uskoa jumalien olemassaoloon. Tämä voi tapahtua siitä syystä, että ihminen kasvaa ateistien keskellä, mutta myös siitä syystä, että ihminen ei ala uskoa ympäristöstään kuulemiaan väitteitä jumalan tai jumalien olemassaolosta. Tämän kirjoittaja ei missään elämänsä vaiheessa alkanut uskoa jumaliin vaikka kasvoi ympäristössä, jossa oli uskovia ja uskonnettomia.

Toiseksi on mahdollista, että ihminen lapsena uskoo jumalaan tai jumaliin mutta toteaa jossain iässä, ettei jumalaa tai jumalia ole olemassa. Ateistista kirjallisuutta kenties kaikkein eniten tuottanut **Joseph McCabe** (1867-1955) oli nuoruudessaan katolisen kirkon pappi. Tämän hetken tunnetuin Jeesuksen olemassaolon kriitikko, nykyinen ateisti ja Jeesus -seminarin jäsen **Robert M. Price** oli nuoruudessaan uskovainen.

Vaikka Suomessa kirjoitetaan lähes pelkästään kirkkohistorioita, englanniksi on ilmestynyt melkoinen joukko ateismin historioita. Jotkut niistä pyrkivät käsittelemään koko maailmaa, mutta useimmat keskittyvän jonkin maan tai jonkin alueen ateismin historiaan.

Ateismin historioilla on mielestäni eräs paha vika: Ne sisältävät ns. lineaarisen historiankäsityksen, jonka mukaan historiassa tapahtuu väistämättä edistystä, esimerkiksi ateismi on eri kulttuureissa kehittynyt vähitellen agnostisismiksi ja sitten ateismiksi. Lineaarisen historiankäsityksen jyrkin kriitikko **Sir Karl Popper** (1902-1994) sanoi lineaarista historiankäsitystä valetieteeksi.

Vaikka ateismi eräissä kulttuureissa olisikin kehittynyt vähitellen, ateismin historian kirjoja ei mielestäni tarvitse täyttää kertomuksilla joistakin vapaamielisistä usko-vaaisista tai puoliksi ateisteista.

Viimeksi mainitsemaani sääntöön sallin yhden poikkeuksen: Vaikka johdonmukainen materialisti ei ole välttämättä sananmukaisesti ateisti, materialismin kehittäjät on syytä mainita ateismin historioissa siitä syystä, että myös ei-ateististen materialistien ajatukset ovat tehneet monista muista ateisteja. Muinaiskreikkalaiset **Demokritos** (n. 460-370 eaa) ja **Epikuros** (341-270 eaa) ajattelivat, että jumalat, jotka ihmisten asioihin puuttumatta ovat olemassa, koostuvat tavallista hienommasta aineesta. Epikuros loi perustan nykyiselle positiiviselle ateismille toteamalla:

”Jos jumala tahtoo estää pahan, mutta ei kykene siihen, silloin hän ei ole kaikkivaltias. Jos hän kykenee estämään pahan, mutta ei halua tehdä sitä, hän on pahansuopa. Jos hän sekä kykenee estämään pahan että tahtoo estää sen, mistä paha tulee? Jos hän ei kykene eikä tahdo estää paha, miksi kutua häntä jumalaksi?”

Ateisteja on varmaan ollut myös ennen kirjoitustaidon keksimistä. On sanottu, että kaikkein alkeellisimmilla kirjoitustyyleillä ateismia ei voitu ilmaista. Joka tapauksessa esimerkiksi **Kungfutsen** (551-479 eaa) seuraajissa oli kiinalaisen historiankirjoituksen mukaan ateisteja, vaikka kiinan kieltä kirjoitetaan yksinkertaisella merkkikielillä. On epäilyksetöntä, että nykyisessä Kiinassa on ateisteja.

Muinainen ateismi on hyvin usein dokumentoitu uskontojen pyhiin kirjoihin. Kun hakusanalla ”jumalaton” haetaan eri hakuroboteilla, löytyy 100-1000 viitettä, joista melkoinen osa viittaa Raamatun Vanhaan

testamenttiin. On ilmeistä, että ateismia esiintyi ennen ajanlaskun alkua juutalais-ten keskuudessa.

Armas Salosen (1915-1981) mukaan kenties kaikkein vanhimmat merkit ateismista löytyvät Kaksoisvirranmaan (nykyisin Irak) nuolenpääkirjoituksista. Tietoja Kaksoisvirranmaan ateisteista on jo noin 4500 vuoden takaa. Kaksoisvirranmaan asukkaat olivat yleensä hyvin uskonnollisia, mutta välillä esiintyi myös dokumentoitua ateismia.

Muinaisen Intian ateismi, joka syntyi noin 3000 vuotta sitten, on dokumentoitu pyhiin kirjoituksiin harvinaisen perinpohjaisesti. Edes Helsingin yliopiston jumaluus-opillinen tiedekunta ei voi väittää, ettei kysymyksessä olisi aivan selvä ateismi. Laitan tähän otteen historian maisteri **Joseph Edamarukun** kirjoituksesta (suom. EH):

”Toisin sanoen Intian filosofian historia alkaa samanaikaisesti Intian ateismin historian kanssa. **Brihaspathy**, joka oli eräs Rigvedan kirjoittajista, oli Intian ensimmäinen tunnettu ateisti. Tietoja Kaksoisvirranmaan ateisteista on jo noin 4500 vuoden takaa, mutta on mahdollista, että heitä on ollut siihen aikaan jo Intiassakin. Ilman kirjallisia todisteita on vaikeaa tehdä päätelmiä menneiden aikojen ihmisten ajatuksista.

Brihaspathy ja hänen oppilaansa kielsivät jumalien olemassaolon, sielun kuole-

mattomuuden ja kuoleman jälkeisen elämän. Hänen oppilaansa **Dhishana** selvitti, että vedalaiset rituaalit eivät olleet muuta kuin keino ansaita rahaa. **Parameshtin**, toinen vedalaisen ajan ajattelija, sanoi, että materia on äärimmäinen todellisuus. Hän selitti, ettei ollut mitään mahdollisuutta saada tietoa jostakin kaiken alkuna olevan materian takana olevasta. **Brighu**, toinen vedalaisen ajan materialisti sanoi: ”Aine on ikuista, sillä aineesta kaikki oliot saavat alkunsa ja aineeseen ne palaavat.”

Myös Vedat, Upanishadit ja muut tämän ajan kirjoitukset antavat tietoa ateisteista. **Svansnaved Upanishad** sisältää pääasiassa materialistisia ja naturalistisia opetuksia. Sen mukaan ei ole olemassa muuta kuin ainetta, ja tämän maailman lisäksi ei ole muuta maailmaa. Se selitti:

”Ei ole mitään jälleensyntymistä, ei mitään jumalaa, ei mitään taivasta, ei mitään helvettiä. Kaikki perinteinen kirjallisuus on itserakkaiden hölmöjen työtä, luonto on kaiken luoja, ja aika kaiken hävittäjä, nämä määräävät asioista eivät-kä palkitse hyvettä tai pahetta määrätessään ihmisen onnellisuudesta tai kurjuudesta. Kauniiden puheiden pettämät ihmiset turvautuvat jumalien tempeleihin ja pappeihin, kun todellisuudessa ei ole mitään eroa jumalan (Vishnu) ja koiran välillä.”

On tärkeää huomata, että tämä Upanishadit kirjoitettiin noin seitsemän tai kahdeksansataa vuotta ennen kristillisen ajanlaskun alkua. Viidennellä vuosisadalla

Ateismin määritelmä

George H. Smithin ontologinen ateismin määritelmä:

ateismin mukaan jumalaa ei ole olemassa

teismin mukaan jumala on olemassa

Tässä määritelmässä on määritelty olemassaoloa koskeva eli *ontologinen* käsitys. Jumala joko on olemassa tai ei ole olemassa. Mitään olemassaolon ja olemattomuuden välimuotoa ei ole.

Deismi (jumala on olemassa, mutta ei puutu maailmanmenoon) ja *panteismi* (jumala on sama kuin maailmankaikkeus) ovat tämän mukaan teismä.

Inhimillinen tieto siitä, mitä on olemassa, on vajavaista. Joku saattaa pitää varmana, että jumalaa ei ole olemassa. Joku toinen saattaa pitää varmana, että jumala on olemassa. Joku kolmas voi olla epävarma siitä, onko jumala olemassa vai ei. Epävarmuuden

aste voi vaihdella. Seuraavassa ateistin määritelmässä on huomioitu *tietoteoreettinen* puoli asiasta.

Michael Scrivenin tietoteoreettinen ateistin määritelmä

Koska keskustelua käydään usein virheellisillä ja omatekoisilla ateistin määritelmillä, seuraavaan on otettu **Michael Scrivenin** kuuluisa ateistin, agnostikon ja teistin määritelmä vuodelta 1966 (*Pri-*

eea. syntyivät buddhalaisuus ja jainalaisuus. Molemmat näistä uskonnoista perustuivat ateismiin. Tähän aikaan eli 62 toisinajattelevaa filosofia. **Ajitha Kesha Kambaly**, heistä kuuluisin, sanoo:

“Jaloista ylöspäin, hiusten latvoista alaspäin, ihon sisällä sijaitsee jiva, joka on tunnettu vanhana Atmanina (sieluna). Koko sielu elää. Kun ruumis on kuollut, sielu ei voi enää elää. Se elää yhtä kauan kuin ruumis elää, se ei voi elää ruumiin häviämisen jälkeen. Ne, jotka väittävät, että sielu on jotakin ruumiista erillistä, eivät voi sanoa, onko (ruumiista erotettu sielu) pitkä vai lyhyt, pallomainen, pyöreä vai kolmikulmainen tai neliomainen, kuusikulmainen vai kahdeksankulmainen tai katkera, kirpeä, kovettava, hapan vai makea tai raskas, kevyt, kylmä, kuuma, sileä vai karkea. Siksi ne, jotka sanovat, että sielu on ruumiista erillinen, ovat väärässä.”

Nykyisen Intian ateismi ei ole kuitenkaan tuon vanhan historian perua. Ateismi nousi eri alueilla ihmisten uudelleen keksimänä. Sekä sivistyneiden paineet taikauskon hävittämiseksi että kastilaitoksen vastustajien vapautusliikkeet loivat johtajia, jotka sanoivat suoraan olevansa ateisteja. Tamil Nadun itsekunnioitusliikkeen johtajan **E. V. Ramasamin** eli Periyarin (1879-1973) patsaissa lukee “No God” eli “Ei Jumalaa”. **Goparaju Ramachandra Rao** (Gora, 1902-1975), myös suomalaisten tunteman Lavanamin isä, perusti Andhra Pradeshiin Intian ateistikeskuksen. Intian rationalistiyhdistyksen

pitkäaikainen johtaja Joseph Edamaruku on kotoisin Intian katoliselta alueelta Keralasta. Nuorempi Edamaruku, **Sanal Edamaruku** on äskettäin saanut mainetta apinamiehysterian hillitsijänä New Delhissä.

Eurooppalainen ateismi on pitkälle antiikin kulttuurista peräisin. Valtaan päästyään kristityt pyrkivät tuhoamaan kristinuskon vastaisen kirjallisen materiaalin, ja he onnistuivatkin siinä melko hyvin. Noin tuhat vuoden ajalta ei ole tunnettuja ateisteja ja heidän kirjoituksiaan. Koska ateismi syntyy ihmisessä myös itsestään, ateisteja epäilemättä oli.

1500 -luvulla italialaiset filosofit alkoivat kyseenalaistaa katolista filosofiaa. **Pietro Pomponazzi** (1462 - 1524) siirtyi aristoteelisesta ajattelutavasta nykyaikaiseen syysuhteeseen perustuvaan ajatteluun ja piti sielua kuolevaisena. Samaan tapaan ajatteli myös **Geronimo Cardano** (1434 - 1517). **Lucilio Vanini** (1585 - 1619) sai vaikutteita edellä mainituilta ja katsoi, että materia oli yhtenäinen ja vakio. **Giulio Cesare Vanini** (1585-1619) piti ihmistä periaatteessa koneena ja joutui vainon kohteeksi ympäri Eurooppaa ja tapetuksi kahden kirjansa takia. **Paolo Sarpi** (1552-1623) oli jo oikea ateisti ja sekä **Galileo Galilein** (1564-1642) että **Gior-dano Brunon** (1548-1600) ystävä. Ateisti Sarpia on esitelty Vapaa Ajattelijassa 4-5/

Mielipide jumalan olemassaolosta	Nimitys
1. Vahvoja todisteita olemassaoloa vastaan, ei mitään todisteita puolesta	Positiivinen ateisti
2. Ei mitään yleisiä tai erityisiä perusteita tai todisteita puolesta	Negatiivinen ateisti
3. Joitakin yleisiä tai erityisiä perusteita puolesta, silti epätodennäköinen	Skeptikko, agnostikko laajassa merkityksessä, vaikka pitää jumalan olemassaoloa epätodennäköisenä, pitää sitä mahdollisena
4. Todisteita puolesta ja vastaan yhtä paljon, todennäköisyys 50 %	Agnostikko kapeassa merkityksessä, ei ota mitään kantaa kummankaan puolesta
5. Vahvoja todisteita puolesta, silti ristiriitaisuuksia ja todisteita vastaan	Käytännön teisti, agnostikko laajassa merkityksessä
6. Vahvoja todisteita puolesta eikä mitään todisteita vastaan. Todistuva tavanomaisessa mielessä	Moderni teisti
7. Suoraan todistuva vastaansanomattomilla tosiasioilla	Vanhakantainen teisti

mary Philosophy, McGraw-Hill, 1966, painettu uudestaan teoksessa *Critiques of God*, toim Peter Angeles, Prometheus Books, ISBN 0-87975-078-2). Lisäksi määritelmässä on otettu huomioon maailman tunnetuimman ateistifilosofin **Michael Martinin** jaottelu positiiviseen ateismiin ja negatiiviseen ateismiin (*Atheism, A Philosophical Justification*, Temple University Press, 1990, ISBN 0-87722-642-3). ■

2000. Sarpi kehitti jumalaukselle psykologisen selityksen: Turhautuneet ihmiset loivat kaikkivoipaisen jumalan, joka oli kykenevä tekemään kaikkea sitä, mitä ihmiset eivät pystyneet. Tämä oli Sarpin mukaan ihmisten kurjuuden alkujuuri.

1600-luvulla piiloteisteja esiintyi jo laajalla alueella Euroopassa.

Julkiateismin nosti esiin vasta valistus, mannermaalla n. 1770. **Paul Henri Holbach**'in (1723-1789) *La Système de la Nature* (1770) (=Luonnon järjestelmä) sisältää negatiivisen ateismin perusteet. Positiivista ateismia d'Holbach toi esiin myöhemmissä teoksissaan ja julkaisemalla **Jean Meslierin** (1664-1729) testamenttina tunnetun teoksen, joka on mm. jyrkkää kristillisen moraalin kritiikkiä. Meslierin testamentissa kerrotaan kansanmiehestä, jonka mielestä kaikki rikkaat ja vaikutusvaltaiset olisi hirtettävä pappien suoliin. Katolinen kirkko kiistää, että Jean Meslieriä olisi ollut olemassakaan.

1800-luvulla ateismi sai vahvan liittolaisen sosialismista. Sekä **Karl Marxin** (1818-1883) johtamat kommunistit että **Mihail Bakuninin** (1814-1876) johtamat anarkistit olivat julkiateisteja.

Suomessa muinaissuomalainen uskonto vaikutti vielä voimakkaana 1600-luvulla, eikä papisto välittänyt, minkä lajin takauksia kansa harrasti, kunhan papin kymmenykset maksettiin. Pappien veronkeruuta kinkerimatkat olivat usein suuria juominkeja, pitiväthän papit kapakkaakin. Minkäänlaisesta henkisestä vapaamielisyydestä ei kuitenkaan ollut kysymys, sillä 1600-luvulla maassamme poltettiin suuri määrä ihmisiä noitina.

1700-luku mainitaan usein luonnontieteiden harrastuksen ja hyödyn vuosisatana. Valtiovallan vapaamielisyydestä ei voida kuitenkaan puhua, sillä mm. kuolemantuomio harhaoppisuudesta säilyi voimassa. Taloudellisista syistä oli kuitenkin pakko alkaa sietää vääräoppisia ulkomaalaisia diplomaatteja ja kauppiaita. Papiston juopous oli ehkä vähenemään päin, ahneus sen sijaan lisääntyi. Alempaa papistoa kehoitet-



tiin taisteluun pakanallista ja katolista taikauskoa vastaan, usko paholaiseen pidettiin edelleen uskonnon pääkappaleena.

Valistusaatteet levisivät 1700-luvulla sivistyneistömme keskuuteen. Valistusfilosofien teosten ja ajatusten tyyssijoina olivat eräät kartanot, joskin myös papiston ja eräiden muiden oppineiden keskuudessa tunnettiin jossain määrin näitä aatteita. Valistuksen ajan aatteet olivat esillä myös aatteellisessa **Valhall**-seurassa (1781-1786). **Julien Offray de La Mettrien** (1709-1751), d'Holbachin ja **Claude Adrien Helvetiuksen** (1715-1771) teoksia oli lähinnä Monrepon kirjastossa. Fagervikin kartanon kirjastossa oli puolestaan **Denis Diderot**'n (1713-1784) teoksia.

Tunnetuin ja jyrkin ateistisluonteisen maailmankäsityksen esittäjä 1700-luvulla oli papin poika, kirjailija ja dosentti **Johan Kellgren** (1751-1795). Hänet on ikuistettu jopa Helsingin Yliopiston juhlasalin seinämaalauksessa. Kellgren tunsikin hyvin **Voltairein** (1684-1778) ja La Mettrien tuotannon, ja hän oli selvä ateisti. Hän korosti yleisinhimillistä moraalialia.

Ateistisävyisten aatevirtausten tunkeutuminen Suomeen synnytti 1700-luvulla vastareaktioita. Ensimmäinen merkittävä vastustaja oli Turun piispa **Johana Brovallius** (piispana 1749-1755). Hän nimitti materialisteja ja ateisteja ihmiskunnan häpeätahroiksi. Ateismi sai kovan vastustajan Brovalliuksen seuraajasta **Kaarle Mennanderista**, samoin piispa **Jaakko Cadolinista**. Vuonna 1749 jopa kuningas kielsi yliopiston filosofisen tiedekunnan opettajia kajoamasta esityksissään uskonnollisiin kysymyksiin.

Piispoja ja kuningasta tuloksellisemmin työskentelivät ateisminsävyisiä aatevirtauksia vastaan 1700-luvun loppupuolella **Henrik Gabriel Porthan** (1739-1804) ja **Frans Mikael Franzen** (1772-1847). Molemmat todella pystyivät vaikuttamaan aikansa kulttuuriin. Porthanin mukaan ateismia on rangaistava, koska se on yhteiskunnalle vaarallinen.

Erityisesti Porthan varoitti ateismin leviittämisestä rahvaan keskuuteen. **Caloniukselle** hän kirjoitti vapaamielisestä papista, jonka nimi oli **Bonsdorff**: ”Hän on siinä määrin mieletön, että hän saarnoissaan ja Katkismusta koskevista kuulusteluissaan selittää Helvetin tulen pelkäksi allegoriseksi (vertauskuvalliseksi) lauseeksi ja että paholainen ei enää vaikuta ihmisiin, tuskin lieene olemassakaan. Mitä on tehtävä mielettömälle, joka selittää tällaisia asioita talonpojille?”.

Rahvaan pitämisestä pimeydessä seurasi säätyjen välinen juopa, joka ilmeni mm. siten, että Kymin ja Porvoon kihlakuntien talonpojat esittivät vuoden 1771 eduskunnalle valituksen herrojen vapaa-ajattelusta, ”joka usein ilmeni tolkkuttomina ja tuomittavina lausuntoina uskonnon opeista ja sen pääkappaleista sekä Jumalan pyhästä sanasta ja jumalanpalvelusten sekä kalliiden armonosoitusten halveksintana”.

Sivistyneistön piirissä ja varsinkin upseeristossa kyti sängen yleinen nurjamielisyys papistoa kohtaan. Papisto moitti usein aatelista siitä, ettei se käynyt kirkossa ”eikä edes lähettänyt sinne palvelusväkeäkään”. Papisto yritti taivuttaa herrasväkeä kirkkokurilla, mutta nämä vastasivat syytöksillä papiston huonosta elämästä, hurjasta juopottelusta, ahneudesta ym. Erityisesti sivistyneistö vastusti pappien pyrkimystä muut-

taa pappilat herraskartanoiksi; useissa tapauksissa talonpojat asettuivat vielä pappien puolelle, vaikka he valtiopäivillä vaativat selvyyttä pappien oikeuksista.

Herrojen julkinen uskonnon halveksinta oli voimassa olevan hallitusmuodon vastainen; hallituksen oli sen vuoksi säädettävä laki, jonka mukaan kirkon sakramenttien hyväkseen käyttö olisi virkanimitysten ehtona.

1800-luvulla sivistyneistön keskuuteen levisi hegeliläinen rationalismi. Kovin vapaamielinen **J. V. Snellman** (1806-1881) ei ollut, mutta kannatti kansalaisille oikeutta erota valtiokirkosta ja jopa olla kuulumatta mihinkään seurakuntaan.

1800-luvun lopulla **Charles Darwinin** (1809-1882) *Lajien synty*, joka ilmestyi 1859, alkoi vaikuttaa sivistyneistöön. Suomessa kehitysoppi huomioitiin parikymmentä vuotta myöhemmin. Vuoteen 1889 sijoittui ”Uskonsota Jyväskylässä” **Eero Erkon** (1860-1927) johdolla. Kehitysoppia puolustivat mm. **Ahon** veljekset ja **Minna Canth** (1844-1897).

Suomen työväenpuolue perustettiin Turussa 1899, ja sosialismin mukana Suomeen tuli marxilainen ateismi.

1900-luvun alussa ateismi oli tullut Suomeen pysyäkseen. ●

Kiitos

RAIMO PESOSEN

viimeisen matkan saattoväelle ja tilaisuutta muuten muistaneille.

Omaiset

Raimo oli mm. vapaa-ajattelija, hän oli Karkkilan yhdistyksen jäsen. Hän kuoli 24.6. ja haudattiin yhdistyksen hautausmaahan 26.7.2003.



Italian radikaalipuolueen ja gay-järjestöjen mielenosoittajat Pietarin Basilican edessä Vatikaanissa 31.7.2003. Kylteissä vaaditaan mm. poistamaan valtioiden laeista uskonnolliset tabut. Vatikaanivaltion kiihkokatolinen diktaattori **Karol Wojtla** oli aiemmin samana päivänä julistanut maailmanlaajuisen kampanjan samansukupuolisia liittoja vastaan kehottaen myös muita kuin johtamansa uskonlahkon jäseniä osallistumaan käynnistämäänsä kampanjaan seksuaalivähemmistöjen oikeuksien torjumiseksi. ■

Koraanin poltosta syytetty pahoinpidelty kuoliaaksi

Naseem Bibi, 45, vangittiin Lahoren Kotlakhpatin vankilaan Punjabin provinssissa toukokuussa 2002. Syytettynä jumalanpilkasta hän sai odottaa tuomiotaan, kunnes menehtyi kidutettuna ja vankitovereidensa kuoliaaksi hakkaamana. Vankilaviranomaiset yrittivät painaa tapauksen villaisella selittämällä kuolinsyyksi sydänkohtauksen. Naisvangin asianajaja **Pervez Aslam** kertoo, että hänen asiakkaansa oli valittanut jo viikon ajan, että vankilatoverit uhkailevat ja pahoinpitelevät häntä. Vankilan johto oli yrittänyt suojella naisvankia vankilatovereidensa väkivallalta. Asianajaja vaati tapauksen tutkimista.

Naseem Bibi eli yhdessä kahden teini-ikäisen poikansa

kanssa. Miespuolinen naapuri yritti käyttää hyväkseen hänen palveluksiaan, mutta tuli torjutuksi. Toukokuussa 2002 naapuri päätti kostaa. Hän soitti poliisille ja väitti, että Naseem oli polttanut koraanin. Nainen kiisti ilmiannon. Vaikkei teolla ollut ketään muuta todistajaa, naapurin perätön ilmianto riitti perusteeksi jumalanpilkkasyytteelle. Pakistanin jumalanpilkkalakia on tehokas keino eliminoida hankalia ihmisiä. Niillä, joita vastaan sitä sovelletaan, on vähäiset mahdollisuudet puolustautua, olipa kyseessä uskonnollinen sensuuritavoite tai lain "väärinkäyttö" johonkin muuhun tarkoitukseen. ■

www.rationalistinternational.net

Vapaan Ajatuksen kesäpäivät vietettiin 16.-17.8. Viksbergin nuorisotilalla Forssassa. Isännöijinä olivat tällä kertaa Forssan vapaa-ajattelijat. Näkyvin osa ohjelmaa oli mielenosoitus Forssan ohjelman satavuotispäivää juhli-
maan tulleen vasemmisto-liittolaisen puolueväen kokoontumispaikalla. Jatkomielenosoitus pidettiin viikon päästä SDP:n juhlatilaisuuden yhteydessä.

Kesäpäivät jäivät hiukan pienimuotoisiksi, mutta sujuivat odotusten mukaisesti. Paikalle oli saapunut vähän yli kaksikymmentä vapaa-ajattelijaa eri puolilta maata. Aatteellinen ohjelma keskittyi liiton puheenjohtajan ja pääsihteerin pitämiin puheisiin ja keskusteluun sekä iltapäivällä järjestettyyn mielenosoitukseen.

Puheenjohtaja **Erkki Hartikainen** valotti puheessaan ateismin peruskäsitteitä. Olenaiselta sisällöltään puheen kulku vastasi pitkälle hänen tässä lehdessä julkaistuja artikkeleitaan ateismin käsitteestä ja sen historiasta.

Pääsihteeri **Juha Kukkonen** polemisoi puheessaan sitä usein kuultua väitettä, ettei Suomessa enää olisi valtionkirkkoa. Jo kirkkolain olemassaolo riitti Kukkonen mukaan osoittamaan, että Suomessa on valtionkirkkojärjestelmä. Kirkkolain kummallisuutena hän piti, että eduskunnan pitää hyväksyä kirkkolaki täsmälleen kirkon itsensä esittämässä muodossa.

Kukkonen osoitti muitakin kiinnostavia piirteitä kirkon erityisaseman poliittisesta vahvistamisesta. Jumalanpilkkalait oli edelleen vahvistettu uudel-

Janne Vainio



Kuva: Erkki Hartikainen

leen, ja äskettäin hyväksytty hautaustoimilaki määräsi yleisen hautaustoimen virallisesti kirkon tehtäväksi. Hautaustoimilakia valmisteltaessa kirkon ja valtion taloutta käsittelevä komitea oli esittänyt, että yleinen hautaustoimi voitiin hyvin pitää luterilaisen kirkon hallinnassa, koska kristilliselle kirkokomalle hautaaminen kuulemma aiheutti hautausongelmia ainoastaan muslimeille.

Hämärin Kukkosen mainitsema esimerkki oli presidentin lausuma rukouspäiväjulistus, joka ei perustu mihinkään säädettyyn lakiin. Oikeuskanslerin esittämän lausunnon mukaan kyse oli "vanhan kristillisen tavon noudattamisesta", jonka lakkauttaminen päinvastoin edellyttäisi lakia.

Työväenpuolueet kamppailivat Suomessa aikoinaan selaista kirkollista mielivaltaa vastaan, joka harvoin perustui edes lakiin. Päätimmekin käyttää tilaisuutta hyväksi ja muistuttaa Vasemmistoliiton puolueväkeä, että heidän juhlistamastaan Forssan ohjelmasta oli (tarkoituksellako?) unohdettu valtion katsomusneutraalisuus. Kokoonnuimme lähellä sijaitsevalle Järjestöjen talolle, jonka edustalla pidimme lyhyen mie-

lenosoituksen.

Mielenosoitusaikeita koskeva lehdistötiedote oli noteerattu. Forssan lehden toimittaja tuli paikan päälle ja haastatteli pääsihteeri Kukkosta.

Forssan ohjelman satavuotispäivää juhlimaan tullut puolueväki oli hiukan hämmentynyt, mutta enimmäkseen myöte-mielistä. Vakiokysymyksenä oli, että miksi emme mieluummin propagoineet asiaamme kirkkoväelle. Vastauskin löytyi, sillä viime aikoina oli jo ollut melko vaikeaa erottaa Vasemmistoliiton aatepolitiikkaa kristillisdemokraattien aatepolitiikasta. ■

Liittoneuvoston puheenjohtajan "Vakavasti otettava" tervehdys Vapaan Ajatuksen kesäpäiville:

SAARNAAJA SAARNASTUOLISSAAN

SINUSTA ON MUKA HUOLISSAAN:

ELÄMÄNKATSOMUKSESI SANOO VIELÄ POKS'

— MUTTA KYLLÄ SE KESTÄÄ KOKO ELÄMÄN.

SELIBAATTISEIJA HARMAASSA JAKUSSAAN

TOKI HÄNKIN ON SINUSTA HUOLISSAAN:

SÄÄSTÄ SITÄ VIELÄ SEURAAVALLE

MUTTA KYLLÄ SE NAUTINNON ANTAA KOKO ELÄMÄN!

SUTKIBLAIRIT TAIVASKATSEINEEN

OVAT TODEN TOTTA SINUSTA HUOLISSAAN:

ON SOTA JA MIEHITYS AINA TARPEEN!

— MUTTA MIKSI SITTEN RAUHAA JA SOVINTOA TAVOITELLAAN.

PIRUNTORJUJAT PAAVINISTUIMELLAAN

NE VASTA OVAT SINUSTA HUOLISSAAN:

ANNA ALMU KÖYHÄLLE KIRKOLLE!

MUTTA MINÄHÄN ANNAN PARHAITA LAHJOJA

JA NE LAHJAT OVAT — ILMAISIA!

Luumäki 15.8.2003

Olavi Korhonen

liittoneuvoston pj.

Tuulimyllyjä vastaan

Liittoneuvoston puheenjohtaja **Olavi Korhonen** ei pelkää vapaa-ajattelijatuulimyllyjä. Tuulimyllyt kääntyilevät aina tuulen mukana milloin minnekin, ja Korhonen käy niitä paimentamaan. Aseena peitsen sijasta on suomalainen rautakanki.

Korhonen tuli mukaan aktiiviseen vapaa-ajattelijatoimintaan Jyväskylässä 1970-luvun puolivälissä. Eturintamassa Jyväskylän Vapaa-ajattelijoiissa olivat tuolloin mm. **Onni Pappinen**, **Alpin Säpsä** ja **Mikko Vasara**. Vuonna 1981 Korhonen muutti Lappeenrannan seudulle ja toimi Lappeenrannan ja ympäristön Vapaa-ajattelijoiissa aktiivisesti vuoteen 1993. Sen jälkeen tuli useamman vuoden tauko, kunnes yhdistys rupesi taas toimimaan vuonna 2001. Nykyisin yhdistys on saanut useita uusia jäseniä Lappeenrannan seudulla opiskelevista nuorista.

Kimmo Sundström

Liittoneuvoston pj Olavi Korhonen käy rohkeasti tuulimyllyjen kimppuun. Aseena peitsen asemesta rautakanki.



Kimmo Sundström



Kemin vapaa-ajattelijat toimintateltalla (vas.) yhdistyksen sihteeri Kaarina Pistokoski-Tikkala, puheenjohtaja Pertti Periniva, taloudenhoitaja Salme Määttä, johtokunnan jäsenet Mauno Laurila ja Pirkko Laurila sekä yhdistyksen varapuheenjohtaja Sauli Kankaanpää.

Kemin vapaa-ajattelijat Kemin markkinoilla 11.-13.9.2003

Kemin vapaa-ajattelijat aloittivat syyskauden toiminnan ulospäin suuntautuvalla käytännön toiminnalla keräämällä nimiä "kirkko irti valtiosista"-adressiin. Peräti 278 henkilöä allekirjoitti adressin.

Yhdistyksemme johtokunnan jäsenet lähes kokonaisuudessaan osallistuivat toimintapäivien työskentelyyn. Nimien keräysten lisäksi esittelimme liiton ja yhdistyksemme toimintaa ja jaoimme kirjallista materiaalia, mm. Vapaa Ajattelija -lehteä, kulttuuriohjelmaa ja muita esitteitä. Kolme henkilöä allekirjoitti jäsenanomuksen.

Oli todella miellyttävää osallistua toimintapäivien työskentelyyn, sillä sää oli aurinkoinen ja mieliala oli meillä kaikilla iloinen. Kiitämme nimien kirjoittajia, arpojen ostajia ja jäseniämme tuesta. Kolmen päivän aikana käytiin tavoitteistamme monipuolista osin kiihkeätkin keskustelua.

Pertti Periniva

Savonlinnan seudun vapaa-ajattelijat perustettiin

Vapaa-ajattelijain toiminta laajenee myös Itä-Savoon. Lauantaina 24.5.2003 perustettiin Järjestöalo Kolomosesissa Savonlinnassa uusi vapaa-ajattelijayhdistys, **Savonlinnan seudun vapaa-ajattelijat**. Puuhamiehinä olivat liiton toimiston- ja taloudenhoitaja **Kimmo Sundström**, järjestösihteeri **Janne Vainio**, liittoneuvoston varajäsen **Jari Hakkarainen** Pääkaupunkiseudun vapaa-ajattelijoiista sekä savonlinnalainen opettaja **Paavo Putus**.

Yhdistyksen kotipaikaksi tuli Savonlinnan kaupunki. Kun Mikkeliä ei ole toimivaa vapaa-ajattelijayhdistystä, toimialueeksi muodostunee käytännössä koko Etelä-Savo. Pohjois-Savossa onkin vireä **Pohjois-Savon vapaa-ajattelijat ry**, joka perustettiin 21.1.2001 liittoneuvos Tuula Pitkäsen ja liiton puheenjohtaja Erkki Hartikaisen vauhdittamana. Muihin vapaa-ajattelijayhdistyksiin nyt kuuluvat, Etelä-Savossa asuvat henkilöt voivat halutessaan hakea Savonlinnan seudun vapaa-ajattelijain jäseniksi. Perustavassa kokouksessa hy-



Savonlinnan seudun vapaa-ajattelijain perustava kokous

väksyttiin yhdistykselle säännöt ja valittiin hallitus sekä tilintarkastajat. Kokous teki myös päätöksen, että yhdistys hakee Vapaa-ajattelijain liiton jäsenyhdistykseksi.

Puheenjohtajaksi valittiin Paavo Putus. Hän on peruskoulun opettaja ja on opettanut aiemmin myös elämäntietoa. Muiksi hallituksen jäseniksi valittiin **Liisa Rousti** ja **Sofia Inkala**, molemmat Kerimäeltä. Tilintarkastajiksi valittiin yrittäjä **Esko Aspivaara** ja **Markku Kuutti**. Aspivaara on kirjoittellut paljon lehtiin yleisökirjoituksia vapaa-ajattelijoitakin koskevista asioista.

Perustamiskokous sujui hyvässä hengessä ja paikallinen lehdistö oli kiinnostunut tapahtumasta. Kokouksen puheenjohtajana toimi Kimmo Sundström ja sihteerinä Janne Vainio.

Vuoden 1999 liittokokouksen jälkeen on nyt perustettu neljä uutta vapaa-ajattelijayhdistystä: Pääkaupunkiseudun vapaa-ajattelijat ry (23.9.1999), Pohjois-Savon vapaa-ajattelijat ry (21.1.2001), Satakunnan vapaa-ajattelijat (12.1.2003) ja Savonlinnan seudun vapaa-ajattelijat (24.5.2003).

Kimmo Sundström

Vapaa-ajattelijain yhdistyshistoriaa Etelä-Savossa

Kauan sitten Savonlinnassakin oli vapaa-ajattelijatoimintaa. **Savonlinnan Vapaa-ajattelijain yhdistys ry** (66277) perustettiin 18.12.1949 ja rekisteröitiin 17.12.1954. Sen puheenjohtajina yhdistysrekisteri mainitsee **Antti Ilmari Heiskasen** ja **Erkki Forssin**. Kun yhdistyksestä ei 1990-luvun taitteessa ollut tullut yhtään ilmoitusta yhdistysrekisteriin 1.1.1960 jälkeen, se poistettiin rekisteröityjen yhdistysten luettelosta lain 504/89 4 §:n nojalla.

Vuonna 1950 yhdistys raportoi liitolle jäsenmääräksi 25, joista 22 miestä ja 3 naista. Puheenjohtajaksi mainitaan Vilho Katainen, sihteeriksi Veikko Pesonen ja rahastonhoitajaksi Erkki Forss. Vuoden aikana pidettiin kolme yhdistyksen kokousta, jäsenmaksut kannettiin kotikantona ja kantajia oli kaksi. Jäsenmaksuja tilitettiin liitolle 26 jäseneltä, joista yksi puolivuotismaksu ja yksi neljännesvuosimaksu.

Vuonna 1951 kirjeenvaihtajana toimi sihteeriksi **Veikko Pesonen**, osoite Heikinpohjantie 17 B 11. Seuraavana vuonna sihteerinä toimi **Ilmari Turu-**

nen, osoite Kirkkolahdenkatu 3. 1952 yhdistys kertoo, että se levittää liiton lehteä ja kirjallisuutta työpaikoille ja että toiminta vilkastuu. Vuonna 1953 kerrotaan, että Veikko Pesonen on siirtynyt puheenjohtajaksi ja sihteerinä on **Pauli Räsänen** sekä taloudenhoitajana **Johannes Pohjolainen**.

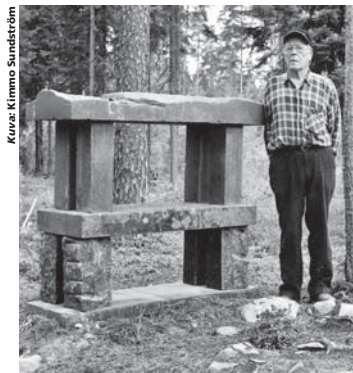
Vuoden 1955 lopussa jäseniä oli 40 miestä, 8 naista ja 3 jäsenmaksuista vapautettua jäsentä. Yhdistyksen kokouksia pidettiin kolme, johtokunnan kokouksia 2. Puheenjohtajaksi mainitaan Antti Heiskanen.

Vapaa Ajattelijain numerossa 8/1959 kerrotaan liiton sihteeriksi Jalo Immosen käyneen syyskaudella esitelmöimässä vapaa-ajattelijain tilaisuudessa Savonlinnassa.

Mikkelissä vapaa-ajattelun yhdistyshistoria on samanlainen kuin Savonlinnassa. **Mikkelin Vapaa-ajattelijat ry** (52149) perustettiin 1.2.1949 ja rekisteröitiin 25.2.1949. Puheenjohtajina siellä toimivat **Johan Emil Jäntti**, **Veikko Kiuru** ja **Mauri Minkinen**. Myös Mikkelin yhdistys on poistettu rekisteröityjen yhdistysten luettelosta edellä mainitun lain perusteella ja samasta syystä kuin Savonlinnan yhdistys.

Vapaa Ajattelijain numerossa 11-12/1949 joulutervehdyksen esitti 28 yhdistyksen jäsentä, numerossa 12/1953 yhdeksän jäsentä ja numerossa 12/1957 enää neljä jäsentä. Vuonna 1949 yhdistys tilitti liittomaksuja 15 jäseneltä ja vuonna 1950 seitsemältä jäseneltä. Kirjeenvaihtajana vuonna 1951 oli Veikko Kiuru, osoite Poltti-monkatu 32.

Sekä Savonlinnan että Mikkelin yhdistysten osalta ainakin vähäisetkin maininnat Vapaa Ajattelijat -lehdessä tai jäsen selvitysten lähettäminen liittoon lakkaavat jo 1950-luvulla. ■



Karkkilassa rakennetaan

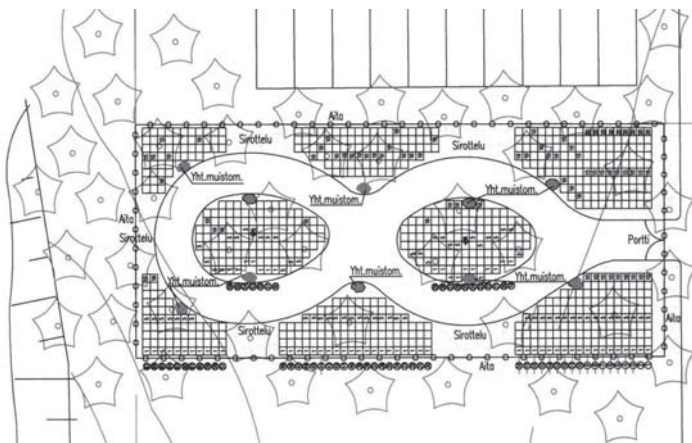
Työt jatkuvat Karkkilan Vapaa-ajattelijain hautausmaalla. Kuvassa on varastorakennus, joka pari vuotta sitten laajennettiin kaksilapiseksi. Uuden lappeen alla on nyt maja kaivinkoneelle.

Tänä kesänä varastorakennusta laajennetaan pituussuunnassa. Sokkeli on jo valmis. Seuraavaksi tulee lattian valu ja sitten rungon teko. Tautokutupa tulee myös viemäri ja vesijohto, vaikka toistaiseksi vesi tulee omasta kaivosta. Tautokutupa tulee jonkinlainen puilla lämmitettävä kamiina, jonka lämmössä voi talvella lämmitellä. Sähkö hautausmaalla on, kahvit keitetään sillä.

Hautausmaan hoitajina toimivat **Oiva Sundell**, joka seisoo mittakeppinä kuvassa (yllä), kivisen kynttilälyhdyn vieressä sekä **Risto Rytönen**, joka nykyisin hoitaa suutun tehtäviä hautausmaalla.

Kimmo Sundström

Hautausmaan uudistushankkeista julkaistiin Janne Vainion laajempi juttu Vapaa Ajattelijin numerossa 5/2002.



Hautausmaahanke etenee Keski-Suomessa

Keski-Suomen vapaa-ajattelijoiden vuosikymmenten takainen haave alkaa toteutua hiljalleen. Uurnahautausmaa ja muistolehto on perusteilla Seppälänkankaan alueelle lähelle seurakunnan tarjoamia krematoriopalveluita.

Keski-Suomen vapaa-ajattelijat on 60-luvun lapsi, jonka tavoitteena on lähes alusta asti ollut saada uskonnoton hautausmaa Keski-Suomeen. Asenteiden ja yleisen suhtautumisen muututtua kaupunki vihdoin tarjosi aluetta käyttöön ja nyt hanke on mukavasti edennyt. Alue on kaavoitettu ja kaupakirjat tehdään viimeistään syyskuussa. Keski-Suomen vapaa-ajattelijat ry on hakenut maanlaajuisen rahankeräysluvan kartuttaakseen hankkeeseen tarvittavia rahavaroja. Vapaa-ajattelijoihin yhdistävien asioiden muisteleminen vaikka hautausmaahanketta tuke- malla voisi olla sopiva herätte-

lykeino tilanteessa, jossa linjaerimielisyyksiäkin esiintyy.

Hautausmaan suunnitelmasta vastasi Viherteeman **Jarmo Väisänen**, jonka hengen tuotteena syntynyt suunnitelma on hillityn kaunis kokonaisuus (pohjapiirros yllä). Suunnitelma mahdollistaa myös hautausmaan vaihteittaisen toteuttamisen ja myöhemmän laajentamisen siten, ettei hautausmaa näytä liian autiolta ja tyhjältä alkuvaiheessakaan.

Hankkeen tueksi voi tarjota vaikka osaamistaan; suunnitelman toteuttaminen käytännössä vaatii ammatti-ihmisiä ja kalustoa. Taloudellinen tuki otetaan kiitollisuudella vastaan Keski-Suomen vapaa-ajattelijat ry:n pankkitilille **800016-79440413**.

Lisätietoja antaa Keski-Suomen vapaa-ajattelijat ry:n puheenjohtaja **Marko Koivuniemi**, p. 0400-429540, e-mail: **ks@vapaa-ajattelijat.fi**



Veteraanin iltahuuto

Aki Räisänen on aikaisemmin julkaistu sanomalehdessä *Kansan Tahto*.

Osa ihmisistä ei aloita lehden lukemista etu- tai kolmossivujen uutisista tai takasivun tarinoista, sarjakuvista, pääkirjoituksista tai televisio-ohjelmista.

Heillä on ikioma aloitussivunsa, nimittäin se missä julkaistaan kuolinilmoitukset. Sieltä löytyy vanhoja työkavereita, entisiä naapureita ja muita, joihin muut kontaktit ovat jo aikoja katkenneet.

Jotkut katselevat kuolinilmoituksia silläkin silmällä, että ähäkutti, minäpä kestin pidempään.

Olen ilmoituksia silmäillyt sen verran, että havainnut koulu- ja opiskelukaverieni nimiä. Miettinyt, että miksi heiltä lanka katkesi niin varhain ja miksi joku toinen vain porskuttaa.

Moni lukee kuolinilmoituksia pelonsekaisin tuntein, ikään kuin kuolemassa oikeastaan mitään niin pelottavaa olisi. Yksi osa luontoa syntyä kuin kuolemanakin, niin ihmisen kuin minkä muunkin eliön osalta.

Ja oikeastaan kuolemaahan ei olekaan, eikä siihen käsitykseen mitään äärimmäisen itsekkäitä paratiiseja ja ylösousemusunelmia tarvita.

Ne hiukkaset joista koostumme vain jatkavat luonnon kiertokulussa toisenlaisessa koostumuksessa muun elämän osina. Solu-

tasolla meissä jokaisessa tapahtuu syntymää ja kuolemaa koko sen ajan jonka ihmisen elämäksi miellämme.

Itsekkyyteemme kuuluu illuusio siitä, että kuolema, tuo harvoin toivottu vieras, kiertää oman perheemme ja itsemme, vaikka kyllä pohjimmiltaan tiedämme, että kerran se kuitenkin tulee jokaisen perheenjäsenemme ja oman itsemmekin kohdalle. Koville se vain oman kuolevaisuuden myöntäminen ottaa.

Vainajan osa tässä kaikessa on kuitenkin lopulta se kaikkein helpoin, vaikka emme sitä osaa itsellemmekään toivo. Ei ole väliä sillä miten suuri on saattoväki, millaiset peijaiset pidetään, monetko kukat seppelöidään ja monetko itkut itketään. Kaikilla niillä on merkitystä, jos lopulta onkaan, vain toistaiseksi jäljellejääville.

Kun elämänlanka kerran katkeaa, niin lopullisesti. Kunpa vain jaksaisimme arkipäivässäkkin tämän joskus muistaa.

Olenainen asia toki on, että edesmenneen omaa tahtoa noudatettaisiin, eikä jälkeenjääneiden.

Kesäisenä keskiviikkona olin Vasemmistoliiton puoluesihteerin Aulis Ruuthin ja toverien kanssa vanhan työväenliikkeen veteraanin muistotilaisuudessa. Sen järjesti Yrjö Sirolan säätiö, jolle vankilaankin vakuumuksensa takia joutunut veteraani testamenttasi omaisuutensa koska halusi tukea työväenliikettä loppuun asti.

Seuraavana päivänä lähti isäni, työmies, jota ilman minua ei olisi tässä vasemmistolaisen työväenlehden "akitaattorina" eikä olemassa muutenkaan.

Isä päätyi minne halusi, tavalla jolla halusi. Mutta vielä vanhempi työväenliikkeen veteraani, hänkin jumalankieltäjä, kuopautettiin sukulaisten toimesta "siunattuun maahan", jonne hän ei ollut halunnut.

Vainajalle sinänsä on yksi lysti mikä tunnus hautakiveä koristaa tai tarvitaanko mitään hautakiveäkään. Ihmisen teot ja muisto kestävät aikansa.

Rannalla on iso joukko hiekanjyväsiä, pieniä ja suurempia, väriiltäänkin erilaisia. Kaikki osia suurempaa maailmankuvaa.

Aki Räisänen



.AT03

Vapaa-ajattelijain liitto
Neljäs linja 1, 00530 Helsinki

Vapaa-ajattelijain liitto ry

Vapaa-ajattelijain liitto on vapaa-ajattelijain, ateistien ja humanistien muodostamien vapaa-ajattelijayhdistysten keskusjärjestö. Se on myös näiden ryhmien etu- oikeusturva- ja kulttuurijärjestö.

Vapaa-ajattelijain aatteellisena tavoitteena on tieteellisen maailmankatsomuksen levittäminen ja tutkiminen.

Yhteiskunnallisena tavoitteena on Suomen molempien valtiokirkkojen erottaminen valtiosta ja niiden julkisoikeudellisen aseman lakkauttaminen. Liitto edesauttaa ja ylläpitää uskonottoman ja ateistisen kulttuurin kasvuedellytyksiä ja kehitystä.

Erityisesti liitto valvoo uskonnonvapauslain soveltamista sekä vapaa-ajattelijain, ateistien ja humanistien ihmis- ja kansalaisoikeuksien loukkaamattomuutta.

Liitto ajaa sellaisia lainsäädännöllisiä muutoksia, jotka turvaavat uskonottomuuden ja ateismin vapauden sekä näiden katsomusten kaikenpuolisen tasa-arvoisen kohtelun muihin kansalaisiin nähden.

Liitto toimii yhteistyössä samoihin päämääriin pyrkivien koti- ja ulkomaisten järjestöjen kanssa.

(Edellä esitetty on muotoiltu liiton sääntöjen 2 §:stä)



Olen kiinnostunut toiminnastanne

Lähetthäkää minulle lisätietoja ☐

Haluan liittyä jäseneksi ☐

Tilaan Vapaa Ajattelija -lehden ☐

NIMI _____

OSOITE _____

POSTITOIMIPAikka _____

65 c

Vapaa-ajattelijain liitto ry
Neljäs linja 1
00530 HELSINKI